

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva ulica 20, 25, 1000 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

E: gp.gs@gov.si

Številka: 00701-1/2025/UN-118

Datum: 18. 11. 2025

ENAJSTO IN DVANAJSTO POROČILO VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE O POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI V SLOVENIJI

KAZALO

1.	UVODNA POJASNILA	3
2.	URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZRomS-1 V LETIH 2023 IN 2024.....	4
2.1	PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	6
2.2	PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA.....	13
2.3	PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN VKLJUČEVANJA	14
2.4	PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA.....	14
2.5	PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER.....	17
2.6	PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI.....	21
2.7	PODROČJE IZBOLJŠANJA SOBIVANJA V ROMSKIH NASELJIH IN NJIHOVI OKOLICI	28
2.8	PODROČJE BOJA PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI.....	29
2.9	AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI.....	32
2.10	DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE	32
3.	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI.....	33
3.1	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV ...	33
3.2	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI.....	33
4.	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	34

1. UVODNA POJASNILA

Podlaga za pripravo poročila Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) o položaju romske skupnosti v Sloveniji sta ZRomS-1¹ in vladni program ukrepov, sprejet na podlagi ZRomS-1. Veljavni program ukrepov vlade je Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030² (v nadaljnjem besedilu: NPUR 2021–2030), ki ga je vlada sprejela 23. decembra 2021.

ZRomS-1 je sistemski zakon, ki določa, da državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti zagotavljajo uresničevanje posebnih pravic romske skupnosti, poleg tega pa ureja tudi organiziranost romske skupnosti na državni in lokalni ravni ter financiranje. Poleg ZRomS-1 je zaščita romske skupnosti zagotovljena tudi v drugih področnih zakonih³.

ZRomS-1 predpisuje, da vlada enkrat letno poroča Državnemu zboru Republike Slovenije o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in 5. člena ZRomS-1. V poročilih vlade se poroča o uresničevanju ZRomS-1 in nacionalnega programa ukrepov. Vsa dosedanja poročila so dostopna na spletni strani vlade⁴.

Enajsto in dvanajsto poročilo vsebinsko zajema vse glavne informacije o aktivnostih na tem področju, ki so bile izvedene v letih 2023 in 2024. Tako obravnava:

1. pregled uresničevanja obveznosti na podlagi ZRomS-1 s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: občine), kjer živijo pripadniki romske skupnosti, in Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SRSRS) ter pregled sofinanciranja za potrebe romske skupnosti v letih 2023 in 2024,
2. informacije v prilogah, ki zajemajo:
 - podrobno poročanje o uresničevanju NPUR 2021–2030 v letih 2023 in 2024 po vsebinskih področjih, ciljih, podrejenih ciljih in ukrepih iz NPUR 2021–2030 in po vnaprej pripravljeni metodologiji poročanja, ki jo je pripravil Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti (v nadaljnjem besedilu: UN),
 - podrobnejše poročanje občin o uresničevanju ZRomS-1 in
 - podrobnejši pregled sofinanciranja na državni ravni.

Pripravo poročila je koordiniral UN, o izvedenih aktivnostih pa so poročala vsa pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere druge institucije. K vladnemu poročilu s svojim poročanjem o izvedenih aktivnostih v posameznem letu prispevajo tudi občine, kjer živi romska skupnost, in SRSRS kot krovna organizacija romske skupnosti. Predlog poročila je bil predhodno poslan v usklajevanje vsem navedenim deležnikom.

Za pripravo poročila za leti 2023 in 2024 je UN pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere institucije, ki vsebinsko pokrivajo določena področja, zaprosil za informacije o izvedenih aktivnostih v letih 2023 in 2024, ki naj bi zajele:

- informacije o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena ter 5. člena ZRomS-1. Vse pristojne institucije so bile zaprosene za informacije o izvedenih aktivnostih, ki jih izvajajo na podlagi sistemske zakonodaje s svojega delovnega področja ali neposredno na podlagi ZRomS-1;
- informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 (vsi nosilci ukrepov in sodelujoči). V pomoč pri tem je UN poslal obrazec oziroma metodologijo poročanja o izvajanju ukrepov Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030 in njihovi evalvaciji (v nadaljnjem besedilu: metodologija), ki vključuje pregled področij,

¹ Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07).

² Dostopen na povezavi: [Romsko skupnost](#) (7. 3. 2025).

³ Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji, Kazenski zakonik Republike Slovenije, Zakon o socialnem podjetništvu, Zakon o finančni razbremenitvi občin.

⁴ Dostopna na povezavi: [Romsko skupnost](#) (7. 3. 2025).

strateških in podrejenih ciljev ter ukrepov, kamor je UN nosilce ukrepov zaprosil, da vnesejo informacije o izvedenih aktivnostih in njihovi evalvaciji. UN je vse nosilce ukrepov zaprosil, da upoštevajo navodila iz metodologije in v svojem poročilu izhajajo iz zaprošenih informacij, navedenih v metodologiji, da bodo njihova poročila čim bolj celovita in kakovostna.

V posebnem pozivu pristojnim institucijam je UN nosilce zaprosil še za informacije o sofinanciranju dejavnosti, programov in projektov v korist romske skupnosti, in sicer o porabi dodeljenih finančnih sredstev v letih 2023 in 2024.

Posebej so bile za informacije o izvedenih aktivnostih v letih 2023 in 2024 zaprosene tudi občine, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, in SRSRS.

2. URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZRomS-1 V LETIH 2023 IN 2024

Zadnje, *Deseto poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji*⁵, je vlada sprejela 7. septembra 2023 in ga poslala v obravnavo državnemu zboru. Poročilo je 11. januarja 2024 obravnaval matični odbor državnega zbora, tj. odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo. Odbor je sprejel sklep, da predlaga odboru za izobraževanje, znanost in mladino ter vladi, da v sklopu reševanja izzivov, povezanih s položajem romske skupnosti v Sloveniji, poseben poudarek nameni področju vzgoje in izobraževanja. Obravnava poročila je bila končana z ugotovitvijo, da se je odbor seznanil z Desetim poročilom Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji.

Informacije za leti 2023 in 2024, ki so jih pridobili pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere druge institucije, ki vsebinsko pokrivajo posamezna področja, občine, kjer živi romska skupnost, in SRSRS, so v poročilo vključene v okviru vsebinskih poglavij po posameznih področjih.

Te informacije dajejo vpogled v izvedene aktivnosti v letih 2023 in 2024 in stanje na posameznem področju ter v kakšnem obsegu so bile te aktivnosti v letih 2023 in 2024 sofinancirane iz državnega proračuna in/ali sredstev EU ter sredstev občinskih proračunov. Glavne informacije o uresničevanju ZRomS-1 in izvedenih aktivnostih v letih 2023 in 2024 so vključene v osrednje gradivo poročila, podrobnejše poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 je v prilogi 1, podrobnejši pregled izvedenih aktivnosti občin je v prilogi 2, pregled sofinanciranja pristojnih ministrstev in vladnih služb za potrebe romske skupnosti pa v prilogi 3.

Na podlagi ZRomS-1 in sklepa vlade št. 09501-2/2021/4 z dne 23. decembra 2021 so morali vsi nosilci ukrepov iz NPUR 2021–2030 do 30. junija 2022 sprejeti svoje podrobne področne programe oziroma akcijske načrte in jih poslati UN, ki naj bi imel pregled nad njimi. Akcijske načrte so doslej sprejeli ti nosilci ukrepov: MVI, MKTŠ, MK, MNZ, UN in MDDSZ. Svoje akcijske načrte morajo sprejeti še MZ, MNVP in MKRR.

Ne glede na sprejetje akcijskih načrtov so nekateri nosilci ukrepov ukrepe že začeli izvajati v letu 2022 ter nekateri v letih 2023 in 2024, tudi večji projekti, ki jih je sofinanciral tudi ESS+.

V letih 2023 in 2024 je kot delovno telo vlade na področju romske skupnosti delovala delovna skupina za romsko vprašanje. Upravno-tehnične naloge za delo delovne skupine sta opravljala MNZ in UN.

V okviru aktualnega mandata je vlada 13. oktobra 2022 imenovala predsednika in člane vladne delovne skupine v novem mandatu. Vodenje delovne skupine je najprej prevzel državni sekretar v Kabinetu predsednika vlade, v maju 2023 pa je bila nato za vodenje te delovne skupine imenovana državna sekretarka na MNZ. V vladni delovni skupini so člani predstavniki pristojnih ministrstev (državni sekretarji), predstavnik UN (direktor, pri čemer je bil naknadno namesto

⁵ Dostopno na povezavi: [Romska skupnost](#) (7. marec 2025).

predstavnik UN imenovan predstavnik MNZ), predstavniki nekaterih občin (župani), kjer živijo Romi, in SRSRS.

Delovna skupina se je prvič sestala 11. novembra 2022, kjer se je seznanila s pregledom dotedanjega dela in izhodišči za delo, načinom dela in vodenjem delovne skupine. Temeljna naloga delovne skupine je obravnava romske problematike celovito, na vseh področjih, s ciljem zagotoviti romski populaciji v RS dostojne življenjske pogoje in njihovo aktivno vključitev v družbeno življenje. V ta namen so člani sprejeli izhodišča za delovanje delovne skupine, ki so:

- zagotavljati celoviti pristop države k reševanju težav na tem področju v Republiki Sloveniji (usmerjanje in povezovanje pristojnih ministrstev, občin, ožjih lokalnih skupnosti in romskih skupnosti),
- zagotavljati ustrezno strateško komuniciranje z romsko populacijo, krajani, predstavniki občinskih struktur in širšo javnostjo,
- pri svojem delu zagotavljati strpnost, dialog, krepitev ozaveščenosti vseh ljudi o skupnem življenju v lokalnih skupnostih in širši slovenski družbi,
- oblikovati predloge za sistemske rešitve, celostno zagotovitev dostojnih pogojev za življenje in delo romske populacije v Republiki Sloveniji ter pri tem zagotavljati učinkovitost vseh akterjev: države, občin ter lokalnih in romskih skupnosti.

Na seji so se člani dogovorili za delo v dveh podskupinah, na podlagi česar je delovna skupina sprejela sklep o oblikovanju teh podskupin, in sicer:

- delovne podskupine za področje infrastrukture, okolja, prostora in financiranja občin, ki jo vodi direktor UN, in
- delovne podskupine za področje socialne politike, izobraževanja in varnosti, ki jo vodi državna sekretarka na MNZ.

Obe podskupini sta za svoje delovanje na sestankih 23. novembra 2022 pripravili izhodišča za delo, s katerimi sta seznanili delovno skupino.

Od imenovanja 13. oktobra 2022 do konca leta 2024 se je delovna skupina sestala na devetih rednih sejah, in sicer 11. novembra 2022, 14. decembra 2022, 30. junija 2023, 11. oktobra 2023, 7. februarja 2024, 20. marca 2024, 2. julija 2024, 19. septembra 2024, 10. decembra 2024, na dveh dopisnih sejah, ki sta potekali od vključno 25. avgusta 2023 do vključno 31. avgusta 2023 ter od vključno 11. aprila 2024 do vključno 17. aprila 2024, ter eni nujni seji 21. avgusta 2024.

Delovna skupina je na dosedanjih sejah vsebinsko obravnavala in opravila to delo:

- seznanila se je z odzivi pristojnih organov v zvezi s pobudo županov JV Slovenije za sprejetje svežnja zakonodajnih sprememb za reševanje vprašanj v težavnih socialnih okoljih ter z mnenjema člana delovne skupine in predsednika Sveta romske skupnosti Republike Slovenije in predstavnice pripravljalnega vrtca Kerinov Grm,
- potrdila je predlog Desetega poročila o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2022) za predložitev v obravnavo in sprejetje Vladi Republike Slovenije,
- seznanila se je s stališčem MDDSZ glede predlaganih zakonodajnih sprememb za reševanje vprašanj v težavnih socialnih okoljih, ki so jih podali župani JV Slovenije, in glede načrtovanih aktivnosti ministrstva,
- seznanila se je z izvedenimi aktivnostmi v nekaterih lokalnih skupnostih, kjer živi romska skupnost in so razmere slabe,
- seznanila se je s predstavitvijo Policije glede možnosti in pogojev zaposlitve romskih redarjev v občinskih redarstvih in z neposredno udeležbo lokalnih skupnosti pri zagotavljanju reda,
- pozvala je MVI, MDDSZ in MNVP, da pripravijo celovite in konkretne predloge rešitev ter pričakovanih učinkov na podlagi merljivih kazalnikov iz svojih vsebinskih področij z namenom večje in hitre socializacije ter doseganja rezultatov na področju izobraževanja romskih otrok, o katerih bo opravila razpravo,
- opravila je vsebinsko razpravo o vzgoji in izobraževanju romskih otrok in s tem področjem povezanih izzivih,
- seznanila se je s sklepom Odbora DZ za delo, družino, socialne zadeve in invalide z dne 4. 10. 2023 v zvezi s pripravo zakonodajnih sprememb, ki jih je odbor DZ predlagal vladi,

- in z ugotovitvijo, da do konca leta 2023 predlogi zakonodajnih sprememb niso bili pripravljeni,
- seznanila se je z gradivom Celostni pogled Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na urejanje položaja romske skupnosti, ki je bilo že predhodno usklajeno z MVI, ter s predlogi rešitev na področju vzgoje in izobraževanja,
 - seznanila se je s sklepom Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti z dne 13. 2. 2024, s katerim komisija predlaga Vladi Republike Slovenije, da v treh mesecih pripravi poročilo o dosedanjem delu delovne skupine za obravnavo romske problematike, ki je bila ustanovljena leta 2022, ter komisijo seznani z načrtom aktivnosti delovne skupine za leto 2024,
 - nadaljevala je s predstavitvijo gradiva Celostni pogled Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti glede urejanja položaja romske skupnosti in posebej razpravljala o možnosti zbiranja podatkov o narodni in etnični pripadnosti. Sprejet je bil tudi sklep o pripravi osnutkov predloga/-ov sprememb in dopolnitev Zakona o romski skupnosti v RS (ZRomS-1) oziroma drugih področnih predpisov, kar bi omogočilo zbiranje podatkov o številu pripadnikov romskih skupnosti za potrebe oblikovanja ukrepov za izboljšanje njihovega položaja na podlagi določbe petega odstavka 6. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2),
 - seznanila se je s predvidenimi ukrepi vključevanja Romov na trg dela za obdobje do leta 2030,
 - sprejela je sklep o oblikovanju nove delovne podskupine za pripravo predlogov za izboljšanje varnostnega položaja in kot prvo nalogo določila pripravo statistične analize za zadnjih pet let z namenom dobiti realne ocene stanja glede težav na področju izterjave glob in določila konkretne naloge, nosilce in roke za izvedbo nalog,
 - seznanila se je s predlogi ukrepov na področju prostorskega načrtovanja in urejanja romskih naselij z namenom izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti;
 - sodelovala z župani in se seznanila s stanjem na terenu;
 - obravnavala poročilo delovne podskupine za pripravo predlogov za izboljšanje varnostnega položaja;
 - seznanila se je s poročilom o vključevalnih ukrepih oziroma s pripravljenim svežnjem zakonov (sprememba ZVrt, sprememba ZOsn, sprememba 20.a člena ZFO-1, sprememba ZRomS-1, sprememba ZSDP-1).

Delovna podskupina za pripravo predlogov za izboljšanje varnostnega položaja se je v letu 2024 sestala na dveh sejah, in sicer 10. oktobra 2024 in 18. decembra 2024.

Vlada Republike Slovenije je na 102. redni seji 9. maja 2024 obravnavala poročilo o dosedanjem delu delovne skupine za obravnavo romske problematike in sprejela sklep, da se je seznanila s poročilom o dosedanjem delu delovne skupine za obravnavo romske problematike v aktualnem mandatu vlade in z načrtom aktivnosti za leto 2024 in ga poslala Komisiji državnega zbora za peticije, človekove pravice in enake možnosti.

2.1 PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

MVI je poročal, da je na podlagi sistemske zakonodaje s tega področja, posebne strategije in neposredno na podlagi ZRomS-1 sofinanciral dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja in predšolske vzgoje otrok. MVI ima sprejeto strategijo na tem področju, in sicer Strategijo vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030⁶. MVI na svoji spletni strani [Vključevanje Romov v vzgojno-izobraževalni proces | GOV.SI](#) seznanja z izvajanjem sistemskih, posebnih in projektnih ukrepov za čim uspešnejše vključevanje pripadnikov romske skupnosti v vzgojno-izobraževalni proces.

Za leto 2023 je MVI glede sofinanciranja dejavnosti poročal:

⁶ Sprejeta strategija in celovite informacije o področju vzgoje in izobraževanja Romov so dostopne prek: [Vključevanje Romov v vzgojno-izobraževalni proces](#) (1. 4. 2025).

a) Sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja za šolsko leto 2022/23:

V skladu s Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole MVI zagotavlja:

- manjše število ur pouka za drugega strokovnega delavca v oddelkih 1. razreda, v katerega so vključeni najmanj trije romski učenci,
- sistemizirano dodatno delovno mesto strokovnega delavca za delo z romskimi učenci v skladu z določenimi merili,
- šola lahko delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto učitelja za dodatno strokovno pomoč za romske učence in delovno mesto svetovalnega delavca. V šolskem letu 2022/23 je MVI zagotovil sredstva za sistemizacijo 88 delovnih mest strokovnega delavca za delo z romskimi učenci,
- nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj trije romski učenci (redni normativ je 28 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 21 učencev),
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz dveh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije romski učenci (redni normativ je 21 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 16 učencev),
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz treh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije romski učenci (redni normativ je 14 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je deset učencev).

Poleg tega MVI zagotavlja tudi sredstva za materialne stroške za romske učence. Ocenjeni znesek sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva je v letu 2023 znašal 4.830.050,33 evra, od tega za strokovnega delavca za delo z romskimi učenci 3.400.000,00 evra, za romske pomočnike 1.230.000,00 evra in za materialne stroške 200.050,33 evra.

V skladu s pravilniki, ki urejajo normative in standarde v osnovnih šolah (Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami in Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom) je bilo v šolskem letu 2022/23 v OŠ in OŠPP zaposlenih 66 romskih pomočnikov v deležu 53,5 delovnega mesta. V ta namen je MVI letno zagotovil 1.230.000,00 evra.

b) Sofinanciranje dejavnosti na področju predšolske vzgoje za šolsko leto 2023/2024:

Romski pomočnik v vrtcih:

S šolskim letom 2021/2022 je bilo v vrtce uvedeno novo delovno mesto romski pomočnik. Pravna podlaga za novo delovno mesto in merila za zaposlovanje romskih pomočnikov določa Pravilnik o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje (Uradni list RS, št. 27/14, 47/17, 43/18, 54/21 in 82/23). Do dopolnitve kataloga funkcij, delovnih mest in nazivov v javnem sektorju se romski pomočnik sistemizira na delovno mesto J035064 – Spremljevalec gibalno oviranih učencev in dijakov V.

V šolskem letu 2023/2024 je MVI izdal soglasje k sistemizaciji delovnega mesta romski pomočnik 19 vrtcem oziroma enotam vrtca pri osnovni šoli, v ekvivalentu polne zaposlitve za 13 delovnih mest. Ocenjena vrednost, ki jo MVI iz državnega proračuna nameni za ta ukrep, v šolskem letu 2022/23 znaša 303.763,12 evra, in sicer so bila sredstva v višini 75.940,78 evra zagotovljena v proračuna Republike Slovenije za leto 2023, v ocenjeni vrednosti 227.822,34 evra pa so zagotovljena v proračunu RS za leto 2024 na proračunski postavki 231856 (predšolska vzgoja otrok italijanske in madžarske narodnosti), kontu 4133 (tekoči transferji v javne zavode).

Podatke o številu otrok iz romskih naselij so MVI poslali vrtci, ki jih za namen izdaje soglasij k sistemizaciji romskega pomočnika zbiramo od šolskega leta 2021/2022, ko je začela veljati določba 23.a člena Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje. Ta določa, da se v vrtcu, ki ga obiskuje večje število otrok iz romskih naselij, sistemizira delovno mesto romski pomočnik kot tehnično-upravni kader, in sicer: če je v vrtcu od 10 do 20 romskih otrok, se sistemizira 0,50 delovnega mesta, za več kot 20 romskih otrok pa eno delovno mesto. Na podlagi vloge vrtca je MVI v šolskem letu 2023/2024 odobril odstopanje od meril v dveh vrtcih.

Romski pomočnik mora imeti srednjo ali srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik.

Iz podatkov o številu vrtcev, ki imajo romskega pomočnika, izhaja, da se število vrtcev, ki imajo vključene romske otroke in želijo sistemizirati romskega pomočnika, povečuje. Ocenjujemo, da se bo število vrtcev s sistemiziranim delovnim mestom romski pomočnik povečevalo tudi v naslednjih šolskih letih.

Tudi število romskih otrok, vključenih v vrtec, kaže, da se število romskih otrok, vključenih v vrtec, vsako leto povečuje. Vzrok je lahko v tem, da nekateri vrtci podatka o številu romskih otrok na MVI niso poslali, druga možnost pa je, da se število romskih otrok v vrtcih dejansko povečuje.

Opazen pozitiven trend vrtcev s sistemiziranim delovnim mestom romski pomočnik kaže na povečanje števila romskih otrok, vključenih v vrtec.

V spodnjih preglednicah so objavljeni podatki o izdanih soglasjih k sistemizaciji delovnega mesta romski pomočnik po vrtcih glede na normativno določeno število otrok iz romskih naselij, vključenih v vrtec, za leti 2023 in 2024.

V preglednicah so krepko in ležeče označeni vrtci, ki imajo oddelke romskih otrok, pri čemer so ti oddelki organizirani v dveh romskih naseljih; vrtec Pedenjped Novo mesto ima organizirano enoto Pikapolonica v romskem naselju Žabjek, vrtec Murska Sobota pa enoto Romano v romskem naselju Pušča.

2022/2023

Zavod	Vrtec pri OŠ	Število otrok iz romskih naselij	Delež delovnega mesta romski pomočnik
JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor		14	0,5
JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor		38	1
<i>Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci</i>	<i>enota Vrtec</i>	<i>18</i>	<i>0,5</i>
Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju	enota Vrtec	12	0,5
Osnovna šola Puconci	enota Vrtec	11	0,5
Osnovna šola Sveti Jurij	enota Vrtec	13	0,5
Osnovna šola Tišina	enota Vrtec	9	0,5
Vrtec Beltinci		14	0,5
Vrtec Kočevje		12	0,5
<i>Otroški vrtec Metlika</i>		<i>20</i>	<i>1</i>
Vrtec Lendava Lendvai Ovoda		13	0,5
<i>Vrtec Mavrica Trebnje</i>		<i>21</i>	<i>1</i>
<i>Vrtec Murska Sobota</i>		<i>24</i>	<i>1</i>
<i>Vrtec Pedenjped Novo mesto</i>		<i>30</i>	<i>1</i>
Vrtec Ribnica		12	0,5
Vrtec Studenci Maribor		32	1
Vrtec Šentvid		12	0,5
SKUPAJ 17		305	11,5

2023/2024

Zavod	Vrtec pri OŠ	Število otrok iz romskih naselij	Delež delovnega mesta romski pomočnik
JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor		12	0,5
JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor		52	1
Osnovna šola Belokranjskega odreda Semič	enota Vrtec	6	0,5
Osnovna šola Dušana Flisa	enota Vrtec	14	0,5
<i>Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci</i>	<i>enota Vrtec</i>	<i>17</i>	<i>0,5</i>
Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju	enota Vrtec	14	0,5
Osnovna šola Puconci	enota Vrtec	16	0,5
Osnovna šola Sveti Jurij	enota Vrtec	17	0,5
Osnovna šola Tišina	enota Vrtec	10	0,5

Vrtec Beltinci		10	0,5
Vrtec Jožice Flander Maribor		21	1
<i>Otroški vrtec Metlika</i>		13	1
Vrtec Lendava Lendvai Ovoda		11	0,5
<i>Vrtec Mavrica Trebnje</i>		21	1
<i>Vrtec Murska Sobota</i>		26	1
<i>Vrtec Pedenjped Novo mesto</i>		28	1
Vrtec Ribnica		12	0,5
Vrtec Studenci Maribor		33	1
Vrtec Šentvid		16	0,5
SKUPAJ 19		349	13

Oddelki z romskimi otroki:

Pravno podlago za financiranje oddelkov romskih otrok iz državnega proračuna oziroma proračuna MVI določa 29. člen Zakona o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – UPB2, 25/08, 98/09-ZIUZGK, 36/10, 62/10-ZUPJS, 94/10-ZIU, 40/11-ZUPJS-A, 40/12-ZUJF, 14/15-ZUUJFO, 55/17 in 18/21).

V letu 2024 je bilo v petih vrtcih organiziranih osem oddelkov romskih otrok, ki so bili sofinancirani iz državnega proračuna. Višji stroški za delovanje oddelka romskih otrok se ugotavljajo na podlagi dejanske organiziranosti oddelka in števila otrok v oddelku v posameznem koledarskem letu in obsegajo stroške dela ter stroške materiala in storitev.

Ocenjena vrednost, ki jo je MVI namenil za ta ukrep v obdobju od 1. januarja 2024 do 31. decembra 2024, znaša 40.547,04 evra. Sredstva za izplačilo so zagotovljena v proračunu RS, in sicer za leto 2024 30.410,28 evra in za leto 2025 10.136,76 evra, na podlagi ukrepa 3311-11-0001 (izvajanje predšolske vzgoje za ranljive skupine), na postavki 231856 (predšolska vzgoja otrok italijanske in madžarske narodnosti), kontu 4133 (tekoči transferji v javne zavode).

Od leta 2020 do leta 2024 je opazno rahlo zmanjšanje števila otrok v oddelkih romskih otrok.

V spodnjih preglednicah je prikazano število romskih otrok po oddelkih za leti 2023 in 2024. Organiziranih je osem oddelkov romskih otrok v petih vrtcih. Vrtec Murska Sobota ima organizirana dva oddelka v enoti Romano v romskem naselju Pušča, vrtec Pedenjped Novo mesto pa dva oddelka v romskem naselju Žabjek. V središču romskega naselja Žabjek je vrtec za otroke romskih družin. Prostorske možnosti zagotavljajo dva oddelka predšolskih otrok. Vrtec obiskujejo otroci, stari od štiri do šest let, največ je štiri- in petletnikov. Le trije izmed teh otrok so vrtec obiskovali tudi lani.

2023			Oddelki romskih otrok	
Vrtec	Št. oddelkov	Št. otrok		
OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	2	18		
Vrtec Murska Sobota	2	28		
Otroški vrtec Metlika	1	11		
Vrtec Trebnje	1	22		
Vrtec Pedenjped NM	2	24		
Skupaj	8	103		
2024			Oddelki romskih otrok	
Vrtec	Št. oddelkov	Št. otrok		
OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	2	17		
Vrtec Murska Sobota	2	25		
Otroški vrtec Metlika	1	11		

Vrtec Trebnje	1	21
Vrtec Pedenjped NM	2	24
Skupaj	8	98

Krajši programi:

V šolskem letu 2022/2023 je krajše programe organiziralo deset vrtcev. Pravne podlage za izplačilo sredstev za izvajanje krajših programov so: izvajanje pete alineje prvega odstavka in četrtega odstavka 29. člena Zakona o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09-ZIUZGK, 36/10, 62/10-ZUPJS, 94/10-ZIU, 40/11-ZUPJS-A, 14/15-ZUUJFO, 55/17 in 18/21) na podlagi 7. člena Pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (Uradni list RS, št. 43/18 in 173/20).

7. člen Pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (v nadaljevanju: pravilnik) določa, da se cena oddelka krajšega programa v trajanju 240 ur letno izračuna iz povprečja cen drugega starostnega obdobja, ki veljajo v javnih vrtcih na dan 1. september tekočega leta, in se preračuna na najvišji normativ števila otrok iz prvega odstavka 5. člena pravilnika (12 otrok) ter pomnoži s faktorjem 2, oziroma za oddelke, ki izvajajo vzgojno delo dvojezično v slovenskem in madžarskem jeziku oziroma za oddelke, v katere so vključeni otroci priseljencev ali Romov, pomnoži s faktorjem 3. V skladu s to določbo se za šolsko leto 2022/23 določita takšni ceni oddelkov krajšega programa, ki ga izvaja vrtec v trajanju 240 ur letno:

- cena oddelka krajšega programa je 9.486,24 evra,
- cena oddelka krajšega programa, v katerem se izvaja vzgojno delo dvojezično v slovenskem in madžarskem jeziku, oziroma oddelka, v katerega so vključeni otroci priseljencev ali Romov, je 14.229,36 evra.

Ocenjena višina sredstev za oddelke s krajšim programom vrtcev je za šolsko leto 2022/23 znašala 140.000,00 evra, realizirana pa 136.601,85 evra.

Skupaj realizirana vrednost sredstev od 2018/2019: 351.616,97 evra.

Za leto 2024 je MVI glede sofinanciranja dejavnosti poročal:

a) Sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja za šolsko leto 2023/24:

V skladu s Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole MVI zagotavlja:

- manjši obseg ur pouka za drugega strokovnega delavca v oddelkih 1. razreda, v katerega so vključeni najmanj trije romski učenci,
- sistemizirano dodatno delovno mesto strokovnega delavca za delo z romskimi učenci v skladu z določenimi merili,
- šola lahko delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto učitelja za dodatno strokovno pomoč za romske učence in delovno mesto svetovalnega delavca,
- v šolskem letu 2023/24 je MVI zagotovil sredstva za sistemizacijo 84 delovnih mest strokovnega delavca za delo z romskimi učenci,
- nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj trije romski učenci (redni normativ je 28 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 21 učencev),
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz dveh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije romski učenci (redni normativ je 21 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 16 učencev),
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz treh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije romski učenci (redni normativ je 14 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je deset učencev).

Poleg tega MVI zagotavlja tudi sredstva za materialne stroške za romske učence. Ocenjeni znesek sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva je v letu 2024 znašal

4.831.405,77 evra, od tega za strokovnega delavca za delo z romskimi učenci 3.383.042,04 evra, za romske pomočnike 1.239.934,73 evra in materialne stroške 208.429,00 evra.

V skladu s pravilniki, ki urejajo normative in standarde v osnovnih šolah (od 1. septembra 2024 so v veljavi pravilniki: Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 50/24, 55/24 – popr.), Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 53/24), Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom (Uradni list RS, št. 66/24)), je bilo v šolskem letu 2023/24 v OŠ in OŠPP zaposleno 53,5 romskega pomočnika. V ta namen je MVI letno zagotovil 1.239.934,73 evra.

b) Sofinanciranje dejavnosti na področju predšolske vzgoje za šolsko leto 2023/2024:

Krajši programi:

V šolskem letu 2023/2024 se je na javni razpis ministrstva za vzgojo in izobraževanje prijavilo deset vrtcev, dokončno pa realiziralo in prejelo sredstva osem vrtcev. Pravna podlaga za izplačilo sredstev za izvajanje krajših programov je izvajanje pete alineje prvega odstavka in četrtega odstavka 29. člena Zakona o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09-ZIUZGK, 36/10, 62/10-ZUPJS, 94/10-ZIU, 40/11-ZUPJS-A, 14/15-ZUJFO, 55/17 in 18/21) na podlagi 7. člena Pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (Uradni list RS, št. 43/18 in 173/20).

Pravilnik o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (v nadaljevanju: pravilnik), v 7. členu določa, da se cena oddelka krajšega programa v trajanju 240 ur letno izračuna iz povprečja cen drugega starostnega obdobja, ki veljajo v javnih vrtcih na dan 1. september tekočega leta, in se preračuna na najvišji normativ števila otrok iz prvega odstavka 5. člena pravilnika (12 otrok) ter pomnoži s faktorjem 2 oziroma za oddelke, ki izvajajo vzgojno delo dvojezično v slovenskem in madžarskem jeziku, oziroma za oddelke, v katere so vključeni otroci priseljencev ali Romov, pomnoži s faktorjem 3. V skladu s to določbo se je za šolsko leto 2023/24 določilo ceni oddelkov krajšega programa, ki ga izvaja vrtec v trajanju 240 ur letno, in sicer:

- cena oddelka krajšega programa je bila 10.845,84 evra,
- cena oddelka s krajšim programom, v katerem se izvaja vzgojno delo dvojezično v slovenskem in madžarskem jeziku, oziroma oddelka, v katerega so vključeni otroci priseljencev ali Romov, je bila 16.268,76 evra.

Ocenjena višina sredstev za oddelke s krajšim programom vrtcev za šolsko leto 2023/24 je bila 150.000,00 evra. Realizirana višina sredstev za oddelke s krajšim programom vrtcev za šolsko leto 2023/24 je bila 126.082,89 evra.

Romski pomočniki v vrtcih:

V šolskem letu 2023/2024 je MVI izdal soglasje k sistemizaciji delovnega mesta romski pomočnik 19 vrtcem oziroma enotam vrtca pri osnovni šoli v ekvivalentu polne zaposlitve za 13 delovnih mest. MVI je iz državnega proračuna za ta ukrep v šolskem letu 2022/23 namenil 303.763,12 evra, in sicer bila so sredstva v višini 75.940,78 evra zagotovljena v proračunu RS za leto 2023, v ocenjeni vrednosti 227.822,34 evra pa so zagotovljena v proračunu RS za leto 2024 na proračunski postavki 231856 (predšolska vzgoja otrok italijanske in madžarske narodnosti), kontu 4133 (tekoči transferi v javne zavode).

Določba 23.a člena Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje določa, da se v vrtcu, ki ga obiskuje večje število otrok iz romskih naselij, sistemizira delovno mesto romski pomočnik kot tehnično-upravni kader, in sicer: če je v vrtcu od 10 do 20 romskih otrok, se sistemizira 0,50 delovnega mesta, za več kot 20 romskih otrok pa eno delovno mesto. Na podlagi vloge vrtca je MVI v šolskem letu 2023/2024 odobril odstopanje od meril v dveh vrtcih. Romski pomočnik mora imeti srednjo ali srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik.

V spodnjih preglednicah so objavljeni podatki o izdanih soglasjih k sistemizaciji delovnega mesta romski pomočnik po vrtcih glede na normativno določeno število otrok iz romskih naselij, vključenih v vrtec, za šolsko leto 2023/2024.

Zavod	Vrtec pri OŠ	Število otrok iz romskih naselij	Delež delovnega mesta Romski pomočnik
JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor		12	0,5
JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor		52	1
Osnovna šola Belokranjskega odreda Semič	enota Vrtec	6	0,5
Osnovna šola Dušana Flisa	enota Vrtec	14	0,5
Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci	enota Vrtec	17	0,5
Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju	enota Vrtec	14	0,5
Osnovna šola Puconci	enota Vrtec	16	0,5
Osnovna šola Sveti Jurij	enota Vrtec	17	0,5
Osnovna šola Tišina	enota Vrtec	10	0,5
Vrtec Beltinci		10	0,5
Vrtec Jožice Flander Maribor		21	1
Otroški vrtec Metlika		13	1
Vrtec Lendava Lendvai Ovoda		11	0,5
Vrtec Mavrica Trebnje		21	1
Vrtec Murska Sobota		26	1
Vrtec Pedenjped Novo mesto		28	1
Vrtec Ribnica		12	0,5
Vrtec Studenci Maribor		33	1
Vrtec Šentvid		16	0,5
SKUPAJ 19		349	13

Oddelki romskih otrok:

Pravno podlago za financiranje oddelkov otrok Romov iz državnega proračuna oziroma proračuna MVI določa 29. člen Zakona o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – UPB2, 25/08, 98/09-ZIUZGK, 36/10, 62/10-ZUPJS, 94/10-ZIU, 40/11-ZUPJS-A, 40/12-ZUJF, 14/15-ZUJFO, 55/17 in 18/21).

V letu 2024 je bilo v petih vrtcih organiziranih osem oddelkov romskih otrok, ki so bili sofinancirani iz državnega proračuna. Višji stroški za delovanje oddelka romskih otrok se ugotavljajo na podlagi dejanske organiziranosti oddelka in števila otrok v oddelku v posameznem koledarskem letu in obsegajo stroške dela ter stroške materiala in storitev.

Ocenjena vrednost, ki jo je MVI namenil za ta ukrep v obdobju od 1. januarja 2024 do 31. decembra 2024, znaša 40.547,04 evra. Sredstva za izplačilo so zagotovljena v proračunu RS za leto 2024 30.410,28 evra in za leto 2025 10.136,76 evra, na podlagi ukrepa 3311-11-0001 (izvajanje predšolske vzgoje za ranljive skupine), na postavki 231856 (predšolska vzgoja otrok italijanske in madžarske narodnosti), kontu 4133 (tekoči transferji v javne zavode).

V spodnji preglednici so objavljeni podatki o vrtcih za leto 2024, ki imajo organizirane oddelke romskih otrok, in število vključenih otrok v te oddelke.

2024	Oddelki romskih otrok	
Vrtec	Št. oddelkov	Št. otrok
OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	2	17
Vrtec Murska Sobota	2	25
Otroški vrtec Metlika	1	11
Vrtec Trebnje	1	21
Vrtec Pedenjped NM	2	24
Skupaj	8	98

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na področju vzgoje in izobraževanja v letih 2023 in 2024 so v prilogi 1 tega poročila.

2.2 PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA

MDDSZ je v okviru svojih pristojnosti in nalog poročal, da je uresničeval vsebino drugega odstavka 4. člena ZRomS-1. V zvezi z uresničevanjem obveznosti iz navedenega odstavka je pristojni direktorat, tj. Direktorat za trg dela in zaposlovanje, v letih 2023 in 2024 izvajal vse ukrepe, namenjene pripadnikom romske skupnosti, v okviru ukrepov NPUR 2021–2030.

Realizacija glede na kazalnike ukrepov na področju zaposlovanja je bila v letu 2023 zelo dobra, saj je bila glede vključenosti Romov v dejavnosti ukrepov 104,3-odstotna glede na načrtovano (3.443 vključitev) in glede izhodov v zaposlitev 110,8-odstotna glede na načrtovano (277 zaposlitev).

V letu 2024 je bila realizacija glede na kazalnike ukrepov na področju zaposlovanja taka: vključenost Romov v dejavnosti ukrepov 95- odstotna glede na plan (3.418 vključitev) in izhodov v zaposlitev 115,2-odstotna glede na načrtovano (288 zaposlitev).

Kazalnika, ki se nanaša na delež zaposlitev med delovno aktivnimi Romi v JV Sloveniji in Posavju, ni mogoče spremljati, saj podatkov o narodni/etnični pripadnosti in veroizpovedi ni v nobeni upravni evidenci. Delovno aktivno prebivalstvo spremlja Statistični urad Republike Slovenije, vendar podatkov ločeno za Rome oziroma glede na etnično pripadnost ne spremlja, saj po veljavni zakonodaji v RS to ni mogoče. Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ) v evidenci brezposelnih oseb lahko vodi in spremlja le tiste Rome, ki se v postopku obravnave na ZRSZ sami opredelijo za Rome. Za drugačen način spremljanja namreč nima zakonske podlage. Ne glede na to MDDSZ navaja vključenost Romov v ukrepe države na trgu dela in število izhodov v zaposlitev tako za celotno Slovenijo kot tudi za JV Slovenijo in Posavje.

V letu 2023 je bilo tako v ukrep »vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« vključenih skupaj 3.443 Romov, kar je približno enako kot v letu 2022, ko je bilo v ukrep vključenih 3.479 Romov, v letu 2024 pa skupaj 3.418 Romov.

V sklop APZ se je v letu 2023 vključilo 523 Romov, v delavnice »storitve za trg dela« je bilo vključenih 94 Romov, v različne storitve kariernih središč pa 2.826 Romov. V letu 2024 se je v sklop APZ vključilo 604 Romov in v različne storitve kariernih središč 2.731 Romov.

V obdobju januar–december 2023 je ZRSZ za celotno Slovenijo navedel skupaj 277 izhodov v zaposlitev. V okviru APZ se je v javna dela in druge zaposlitvene programe vključilo 89 Romov. Poleg vključitve Romov v zaposlitvene programe APZ se je 188 Romov zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskih agencijah in podobno.

V obdobju januar–december 2024 je ZRSZ za celotno Slovenijo beležil skupaj 288 izhodov v zaposlitev. V okviru APZ se je v javna dela in druge zaposlitvene programe vključilo 89 Romov. Poleg vključitve Romov v zaposlitvene programe APZ se je 199 Romov zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskih agencijah in podobno.

V JV Sloveniji je bilo v letu 2023 do 84 zaposlitev, v letu 2024 pa do 86 zaposlitev.

V posavski regiji se je v letu 2023 ob pomoči ZRSZ zaposlilo sedem brezposelnih Romov in v letu 2024 11 Romov.

MDDSZ v okviru poročila za leti 2023 in 2024 navaja predloge za izboljšave oziroma potrebe po morebitnem prihodnjem ukrepanju:

Programi v okviru ukrepa »vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« se glede na stanje in gibanja na trgu dela stalno dopolnjujejo, s tem pa se tudi Romom povečujejo možnosti za usposabljanje (tudi v konkretnem delovnem okolju) in prehod v zaposlitev. Za povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela so se v letih 2023 in 2024 nadaljevali programi, ki so se izvajali tudi že v letu 2022, in sicer:

- na področju usposabljanja in izobraževanja: neformalno izobraževanje in usposabljanje, lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, programi formalnega izobraževanja ter projektno učenje mlajših odraslih (PUM + O);
- na področju spodbud za zaposlovanje: program Hitrejši vstop mladih na trg dela, ki mladim do vključno 29. leta omogoča zaposlitev za nedoločen čas, delodajalec pa je za zaposlitev mlade osebe upravičen do 18-mesečnega prejemanja subvencije;
- v letih 2023 in 2024 se je nadaljevalo tudi izvajanje programa Javna dela, ki je eden pomembnejših programov za romsko populacijo ter njihovo vključevanje na trg dela.

MDDSZ in ZRSZ bosta sistematično in neprekinjeno nadaljevala aktivnosti v okviru sprejetih ukrepov ter pričakujeta podporo in premike tudi na drugih (soodvisnih) področjih. Ranljive skupine brezposelnih, med katere spadajo tudi pripadniki romske skupnosti, bodo v ospredju delovanja tudi v novem finančnem obdobju 2021–2027 (programi usposabljanja in izobraževanja, spodbude za zaposlovanje in podobno).

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na področju zaposlovanja in štipendiranja v letih 2023 in 2024 so v prilogi 1 tega poročila.

2.3 PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN VKLJUČEVANJA

Na področjih v pristojnosti ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, so Romi obravnavani kot ena izmed posebej ranljivih skupin prebivalstva.

Ukrepi ministrstva so namenjeni spodbujanju njihovega vključevanja v širšo družbo, izgradnji zaupanja ter sodelovanja med Romi in pripadniki večinske skupnosti, njihovem opolnomočenju in družbeni emancipaciji, krepitvi njihovih socialnih in funkcionalnih kompetenc ter podpori njihovim prizadevanjem za prelom z zelo pogostim medgeneracijskim prenosom revščine.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letih 2023 in 2024 so v prilogi 1 tega poročila.

2.4 PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

MZ je tudi v letih 2023 in 2024 spremljal delo, ki ga opravljajo zdravstvene ustanove na območjih, kjer živijo Romi. Gre za posamezne aktivnosti v romskih naseljih, za zdravstveno vzgojno delo, ki ga opravljajo posamezni centri, in delo patronažnih uslužbencev po romskih naseljih v sklopu njihovega rednega dela.

Na sistemski ravni so Romi v zdravstveno zavarovanje vključeni pod enakimi pogoji, na enakih zavarovalnih podlagah (ki izhajajo iz prvega odstavka 15. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju – ZZVZZ) in imajo enake pravice kot druge zavarovane osebe. Velik del romske populacije, ki izpolnjuje pogoje, določene z Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, je obvezno zdravstveno zavarovan na podlagi 21. točke prvega odstavka 15. člena ZZVZZ (zavarovalna podlaga 099).

Zdravje Romov je zaradi posebnosti romske populacije manj kot pri drugih skupinah prebivalstva odvisno le od zdravstvenega varstva. Njihovo zdravje je odvisno tudi od izboljšanja stanovanjskih in bivalnih razmer, higienskih možnosti, zaposlovanja in večje socialne varnosti, pa tudi od vzgoje in izobraževanja.

Zagotavljanje zdravstvenega varstva ureja Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (v nadaljnjem besedilu: ZZVZZ), ki določa obvezno vključitev v zdravstveno zavarovanje za vse osebe, ki izpolnjujejo določene pogoje. Za vsako skupino zavarovanih oseb so določeni tudi obseg pravic, zavezanec za prijavo v obvezno zdravstveno zavarovanje in zavezanec za plačilo prispevka.

Romi so v zdravstveno zavarovanje vključeni pod enakimi pogoji, na enakih zavarovalnih podlagah (ki izhajajo iz prvega odstavka 15. člena ZZVZZ) in imajo enake pravice kot druge zavarovane osebe. Vse zavarovane osebe imajo pravico do zdravstvenih in zobozdravstvenih storitev, rehabilitacije, medicinskih pripomočkov, zdravil, zdraviliškega zdravljenja, prevoza z reševalnimi in drugimi vozili, do načrtovanega zdravljenja v tujini, do povračila potnih stroškov in drugih povračil stroškov. Le določene skupine zavarovanih oseb so upravičene tudi do nadomestila plače za čas začasne nezmožnosti za delo.

Velik del romske populacije, ki izpolnjuje pogoje, določene z Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, je obvezno zdravstveno zavarovan na podlagi 21. točke prvega odstavka 15. člena ZZVZZ (zavarovalna podlaga 099).

Dne 6. julija 2023 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-T) in objavljen v Uradnem listu RS, št. 78/23, ki je uvedel nov zdravstveni prispevek – obvezni zdravstveni prispevek (v nadaljnjem besedilu; OZP). Nekaterne nejasnosti so bile dopolnjene v okviru Zakona o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin (ZIUZDS), objavljen v Uradnem listu RS, št. 136/23. Navedena zakonodaja določa, da se mesečni prispevek za posameznega zavarovanca plačuje v znesku 35 evrov, in sicer ne glede na število dni zavarovanja v mesecu, za katerega se OZP plačuje. Obveznost plačila OZP je določena od 1. januarja 2024. Način plačevanja prispevkov za zavarovance, ki so socialno ogroženi in imajo odločbo centra za socialno delo ter pridobijo pravico do plačila OZP, določa šesti odstavek 35. člena ZIUZDS. Krog upravičencev – zavarovancev do plačila OZP iz naslova socialne ogroženosti, ki se uvrstijo na seznam v zahtevku ministrstvu in jim OZP plača Republika Slovenija, je določen s Pravilnikom o načinu ugotavljanja kroga upravičencev do plačila obveznega zdravstvenega prispevka, objavljenem v Uradnem listu RS št. 26/24 z dne 26. 3. 2024.

Z navedenimi dejstvi ministrstvo zagotavlja neovirani dostop do celovite zdravstvene obravnave socialno izključenim in najranljivejšim skupinam, ki so enakovredne obravnavane kot vsaka druga zavarovana oseba. Na področju zdravja je torej dostop do zdravstvenega varstva Romom zagotovljen celovito in v enakem obsegu enako kot drugim osebam. Vendar je navedeno skupino treba ozaveščati o zdravstveni oskrbi in pomenu zdravega načina življenja. Okrepiti je treba delo zdravstvenih in socialnih služb na terenu, seznanjati s programi Svit, Dora in Zora, umestiti defibrilatorje v romska naselja, zlasti pa svetovati romskim dekletom glede zgodnjih nosečnosti in osnovne zdravstvene pismenosti.

Vse te aktivnosti za civilno družbo ministrstvo financira na podlagi javnih razpisov, na katere se prijavljajo kompetentne organizacije, ki se ukvarjajo z Romi.

Aktivnosti, ki so se v letih 2023 in 2024 izvajale za potrebe Romov, so zajemale: zagotovitev izbranega zdravnika namesto obiskov dežurnih ambulant, stalno delo na področju zdravstvene ozaveščenosti romske populacije in glede nezdravega življenjskega sloga (kajenje, nezdrava prehrana, pomanjkanje gibanja), pozornost je bila namenjena izboljšanju sodelovanja Romov v preventivnih programih, pri zdravljenju kroničnih bolezni, izobraževanju zdravstvenih delavcev iz romske kulture in glede pristopov k romski populaciji, hkrati pa je bilo potrebno stalno pojasnjevanje glede koriščenja službe nujne medicinske pomoči.

V letu 2022 je MZ že objavil nov javni razpis za obdobje do leta 2025 za sofinanciranje programov svetovanja, aktivnosti in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb, ki jih izvajajo humanitarne organizacije.

Ena od strateških usmeritev razpisa je bil tudi sprejeti NPUR 2021–2030. V širšem sklopu za pomoč Romom so bile izbrane te organizacije:

- Nadškofijska Karitas Maribor s programom Ambulanta Karitas za osebe brez obveznega zdravstvenega zavarovanja s posvetovalnico Maribor,
- Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice s programom »Zagotavljanje pomoči in podpore pri vključevanju najranljivejših skupin v zdravstvene storitve, krepitev enakosti v zdravju in razvijanje novih oblik podpore ranljivim skupinam z namenom izboljšanja splošnega zdravja«;
- Slovenska zveza za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo s programom »Svetovanje, pomoč, informiranje ter usmerjanje romskih žensk in njihovih partnerjev, mladostnic in otrok k zdravemu načinu življenja in skrbi za lastno zdravje«;
- Romsko društvo Romani Union s programom »Krepitev zdravja romske skupnosti v Sloveniji s poudarkom na romskih ženskah, otrocih in starejših 2«;
- Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto s programom »Zdravita« ter
- Škofijska karitas Murska Sobota, s programom »Poišči pot do pro bono zdravnika v Pomurju – 2025«.

Sistemsko raven skrbi za zdravje Romov MZ nadgrajuje z aktivnostmi, ki jih izvajajo organizacije, ki se ukvarjajo z Romi in v svoje delo vključujejo tudi Rome. Izhodišča nacionalnega programa ukrepov za Rome so zajeta v razpisih ministrstva za zdravje, ki omogočajo organizacijam izvajanje ozaveščanja s področja zdravstva in drugo pomoč Romom. Organizacije so v vseh večjih regijah, kjer živijo Romi. MZ na letni ravni pripravlja evalvacijo aktivnosti ali letno konferenco o zdravju Romov, ki Rome vključujejo kot izvajalce, ne le kot poslušalce ali udeležence. Odzivnost je dobra, sprejete predloge vključujemo v nadaljnje delo.

Na podlagi poročanja zdravstvenih ustanov MZ ugotavlja, da Romi praviloma še vedno omejeno uporabljajo zdravstvene storitve pri izbranem osebnem zdravniku, pediatru ali ginekologu. Veliko jih zdravnika nima izbranega in še vedno najpogosteje uporabljajo zdravstveno obravnavo v urgentnih centrih oziroma službah nujne medicinske pomoči. Tam velikokrat prihaja do konfliktov z zaposlenimi, med Romi in z drugimi pacienti. MZ ocenjuje, da na tem področju napredek oziroma izboljšanje še ni bilo doseženo, zato si bo tudi v prihodnje prizadeval in podpiral aktivnosti nevladnih organizacij za informiranje, ozaveščanje in nudenje podpore pripadnikom romske skupnosti za pridobivanje zaupanja v zdravstvene ustanove in za približanje zdravstvenih storitev uporabnikom.

Letno poročanje zdravstvenih ustanov in nevladnih organizacij MZ je v letih 2023 in 2024 potekalo nemoteno, letni strokovni posvet (konferenca) pa se je zaradi usklajevanja terminov in drugih nujnih obveznosti MZ zamaknil v prvo polovico leta 2023 in je bil izveden 3. aprila 2023.

MZ izvajanje aktivnosti nevladnih organizacij na tem področju ocenjuje kot zelo pozitivno, saj se te aktivnosti izvajajo neposredno na terenu med in z uporabniki ter se ti aktivno vključujejo v pripravo in izvedbo aktivnosti. V vseh okoljih, kjer se aktivnosti izvajajo, so nevladne organizacije

z aktivnostmi približale romsko skupnost javnemu zdravstvu in so bistveno pripomogle k večji ozaveščenosti romskega prebivalstva o storitvah, ki so jim na voljo. MZ ugotavlja, da se je terensko delo izkazalo za najuspešnejše, a da bi moralo biti še pogostejše, prav tako prisotnost nevladnih organizacij v naseljih.

Izpostaviti je treba tudi, da so sodelavci Zveze Romov Slovenije v skladu s sklepom št. C2711-23-109256, ki ga je izdalo MZ, načrtovalo in izvedlo 11 terenskih obiskov romskih naselij po celotni Sloveniji v času od 21. avgusta do 21. septembra 2023.

Obiskali so romska naselja Ribnica (Lepovče), Grosuplje (Oaza in Smrekec), Škocjan (Dobruška vas), Šentjernej (Trdinova cesta in Draškovec oziroma Mihovica), Brežice (Gazice), Beltinci (naselje v Beltincih in Dokležovje), Murska Sobota (Pušča), Puconci (Vadarci in Dolina), Kuzma (Dolič).

V okviru aktivnosti so izvedli popis stanja po deževju in poplavih, pripravili seznam potrebnih ukrepov za odpravo posledic, ocenili položaj in potrebe Romov z vidika zdravja ter pripravili priporočila za zdravstvene službe na navedenih lokacijah. Aktivnost je izvedla skupina petih sodelavcev Zveze Romov Slovenije, in sicer: Jožek Horvat Muc, Janja Rošer, Ingrid Škerlak, Monika Sandreli in Taja Škerlak.

V okviru aktivnosti so se srečevali tudi z nekaterimi župani ter predstavniki občin in Romov v naseljih. Terenski obisk, pogovor z Romi in ogled terena so bile najpomembnejše aktivnosti, saj so se predstavitev predstavnikov lokalnih skupnosti razlikovale od dejanskega stanja na terenu. Romska naselja in razmere, v katerih živijo Romi, so tudi fotografirali.

Na podlagi izvedenih aktivnosti bodo/so zdravstvene ustanove namenile dodatno pozornost romski populaciji.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na področju zdravstvenega varstva v letih 2023 in 2024 so v prilogi 1 tega poročila.

2.5 PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER

MNVP je za leti 2023 in 2024 poročal, da je za urejanje prostora v romskih naseljih pristojna predvsem lokalna skupnost, ki mora naselja, v katerih živijo tudi Romi, v občinskih prostorskih aktih (OPN in OPPN) urejati skupaj z drugimi naselji. Najprej jih je treba pripoznati v naselbinskem sistemu, nato pa z instrumenti urejanja prostora in prostorskega načrtovanja omogočiti njihovo legalizacijo (ureditev lastništva, parcelacija, določitev območja naselja, območja za širitev in zaokrožitev, v skrajnem primeru neustreznih bivalnih razmer, ki bi ogrožale življenja in zdravje ljudi, tudi preselitev naselja, in podobno).

MNVP ugotavlja, da so ključne težave glede urejanja romskih naselij:

- uzurpacija zemljišč, na katerih so naselja: pogoj za izdajo gradbenega dovoljenja je lastništvo zemljišča ali listina, ki zagotavlja pravico graditi;
- nelegalna romska naselja so pogosto na zemljiščih, ki so neprimerna za bivanje (nekdanja odlagališča odpadkov, poplavna območja, koridorji daljnovodov, drugi koridorji, zavarovana območja);
- neizvedena parcelacija in neizvedeni pravni posli (povezani z nakupom ali dolgoročno pogodbo, običajno z občino, Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov, agrarnimi skupnostmi, zadrugami, drugimi pravnimi in fizičnimi osebami);
- nelegalna gradnja objektov in iz tega izhajajoča prepoved priključevanja na komunalno infrastrukturo (primarno jo je v večini primerov zagotovila država s projekti komunalne opreme – MGTŠ);
- plačevanje stroškov komunalne infrastrukture;
- dolgoročni proces vključevanja v širšo skupnost, povezan z odnosom do tuje lastnine in dobrin, ki jih je dala v uporabo širša družba.

Urejanje romskih naselij je proces, ki poteka že več let. Številna (predvsem v SV Sloveniji) so že ustrezno urejena in se enakopravno vključujejo v naselbinski sistem občin. V JV Sloveniji pa poteka ta proces počasneje, saj je tudi populacija drugačna (veliko priseljenih po zadnjih balkanskih vojnah) in bo potrebovala več časa in pomoči pristojnih institucij, da se bo stanje izboljšalo. S tem namenom je MNVP – Direktorat za prostor in graditev (MNVP – DzPG) organiziralo več sestankov in delavnic z župani, strokovnimi službami občin in izdelovalci prostorskih aktov z namenom, da se pri opredelitvi območij romskih naselij čim bolj upoštevajo njihove posebnosti in enakovredno vključevanje v naselbinski sistem (skupaj z infrastrukturnim omrežjem in drugimi posebnostmi prostora). Na tem področju je bil opazen napredek glede vključevanja pobud romske skupnosti pri določitvi območij naselij in utemeljevanju njihove širitve.

Predlogi za reševanje prostorskih težav romskih naselij:

- izobraževanje s področja osnov urejanja prostora in bivanjske kulture za romske svetnike, zainteresirane Rome, druge predstavnike lokalne skupnosti, civilne družbe in širše zainteresirane javnosti (izvajajo predstavniki MNVP, strokovnih institucij s področja urejanja prostora, občinskih strokovnih služb, fakultet, arhitekturnih birojev in podobno),
- konkretna strokovna pomoč MNVP pri pripravi prostorskih aktov lokalnih skupnosti kot podlage za urejanje naselij (OPN, SD OPN in OPPN), priprava mnenj s področja poselitve, aktivno sodelovanje pri usklajevanju z drugimi organi, zmanjševanje birokratskih ovir v teh postopkih, izvajanje različnih instrumentov za doseganje družbene sprejemljivosti in podobno),
- spodbujanje občin za pripravo regionalnih prostorskih načrtov, ki bi poleg drugih vsebin opredeljevali tudi območja romskih naselij s komunalno infrastrukturo na širšem geografsko zaokroženem območju in pripomogli k enakomernejši porazdelitvi naselij z romskim prebivalstvom v širšem prostoru. Menimo, da bi takšen način načrtovanja, umeščanja in urejanja romskih naselij pripomogel k boljši družbeni sprejemljivosti v lokalnem okolju in k tesnejšemu sodelovanju med prebivalci v več lokalnih skupnostih. Na ta način bi tudi lažje in bolj usklajeno pripravljali projekte, sofinancirane iz razpisov drugih ministrstev in EU-sredstev,
- Seveda je razmislek o možnosti priprave regionalnih prostorskih načrtov, ki bi lahko s celovitejšimi rešitvami na širšem geografskem območju sočasno razmeščali in umeščali (tudi) romska naselja, treba še podrobneje razdelati ter ugotoviti pripravljenost občin in pristojnih državnih organov za finančno in strokovno sodelovanje.

V tem mandatu je področje zagotavljanja bivalnih enot in javnih najemnih stanovanj prešlo v pristojnost MSP, s katerim na tem področju MNVP tesno sodeluje.

MNVP poroča, da je v Republiki Sloveniji 212 občin, od katerih jih 22 še nima sprejetega občinskega prostorskega načrta – OPN, ki je podlaga za urejanje naselij in drugih aktivnosti s področja prostorskega razvoja. V pomurski statistični regiji je samo ena občina, v kateri je tudi romsko naselje, pa še nima sprejetega OPN (Občina Lendava).

Na Občino Lendava s prostorskega vidika MNVP še posebej usmerja pozornost. Z županom in občinskim urbanistom sodelujejo s strokovnimi usmeritvami za urejanje vseh naselij, še posebno pozorno pa usmerjajo v razvoj in opredelitev naselij, v katerih živijo tudi Romi, da bi bila vključena v širši naselbinski sistem.

Na Dolenjskem in v Posavju imajo vse občine sprejete OPN in s tem pravno podlago za prostorsko urejanje romskih naselij.

Namesto občin, ki so po ustavi in zakonodaji pristojne za urejanje vseh naselij na svojem ozemlju, MNVP ne more ukrepati, saj za to nima zakonske podlage in pristojnosti.

MNVP meni, da se naselja, v katerih živijo Romi, obravnavajo enako kot vsa druga naselja in tako, da se jim omogoči opredelitev ustrezne namenske rabe, zagotovi komunalna infrastruktura kot podlaga za pridobitev ustreznih upravnih dovoljenj za gradnjo oziroma »legalizacijo«.

MNVP je kot nosilec urejanja prostora (NUP) za področje poselitve aktivni udeleženec v postopku pridobivanja mnenj za pripravo OPN. Prostorska zakonodaja omogoča, da se obstoječa romska naselja opredelijo v naselbinskem sistemu lokalnih skupnosti, razen če so na okoljsko ogroženih

območjih (odlagališča odpadkov, poplavna območja, plazovita območja in podobno). V takšnih primerih nudi MNVP strokovno podporo lokalnim skupnostim pri iskanju in opredelitvi novih poselitvenih območij in preselitvi ogroženih Romov. Takšni procesi pa morajo potekati prostovoljno in ob potrebni mediaciji ustreznih strokovnih institucij.

Vsakokratna vlada ustanovi medresorsko delovno skupino za obravnavo romskega vprašanja (takšna deluje tudi v tem mandatu). Vanjo so imenovani državni sekretarji ministrstev, ki pri svojem delu obravnavajo tudi različne vidike romskega vprašanja (okolje in prostor, sociala, zdravstvo, pravosodje, policija, MGRT, šolstvo), predstavniki (župani) občin z romsko populacijo (in izvoljenimi romskimi svetniki v občinskih svetih) ter predstavniki romske skupnosti (Zveze Romov Slovenije, Foruma romskih svetnikov). Obravnavajo se tako sistemski ukrepi za izboljšanje stanja na področju romskega vprašanja in konkretne težave v posameznih občinah.

MNVP je v preteklosti namenjal sredstva za izdelavo evidence romskih naselij ter različnih študij in strokovnih podlag s področja urejanja romskih naselij. Zadnja leta pa za to ministrstvo ni namenjalo posebnih sredstev, saj so za urejanje vseh naselij pristojne lokalne skupnosti, ki lahko pri pripravi OPN in OPPN uporabijo modele urejanja romskih naselij, ki jih je po naročilu ministrstva za okolje in prostor pripravila Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani – Oddelek za geografijo v sodelovanju z Inštitutom za narodnostna vprašanja. Menijo, da tudi posebne smernice s področja poselitve za urejanje romskih naselij niso potrebne, saj veljajo pri prostorskem, urbanističnem in komunalnem urejanju za vsa naselja v naselbinskem sistemu primerljiva merila.

MKRR je za leto 2023 poročal, da je na področju urejanja romskih naselij in dostopa do stanovanj kot nosilec ukrepov pospešitev ureditve romskih naselij, ki so še vedno komunalno neurejena ali slabo urejena, spodbujanje prostorske vključitve teh naselij v slovenski naselbinski sistem pristojen za pripravo akcijskega načrta v okvirni vrednosti 1.700.000 evrov letno (za leta 2022, 2023 in 2024).

Konec leta 2022 so začeli pripravljati javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2023 in 2024. Upravičenke so bile občine z evidentiranimi romskimi naselji. Za sofinanciranje projektov v letu 2023 je bilo izbranih 13 projektov in odobreno sofinanciranje v višini 1.449.505,09 evra nepovratnih sredstev. Za leto 2023 je bilo razpisanih 1.465.115,00 evra. Dejansko je bilo zahtevanih in črpanih 1.392.547,05 evra proračunskih sredstev.

Stanje po dveh javnih razpisih za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2023 in 2024 je tako:

- po prvem javnem razpisu so bila vsa sredstva za leto 2023 v višini 950.674,07 evra izplačana,
- po drugem javnem razpisu je bilo v letu 2023 od odobrenih 498.831,02 evra izplačanih 441.872,98 evra.

V letu 2022 so bili sprejeti regionalni razvojni programi vseh 12 regij za obdobje 2021–2027. V programih so med drugimi evidentirani tudi projekti, namenjeni romski skupnosti, ki bodo imeli možnost financiranja z instrumentom regionalne politike dogovorov za razvoj regij – DRR.

MKRR bo lahko na ta način podpiral projekte iz regionalnih razvojnih programov, ki uresničujejo prednostne razvojne naloge in izkoriščajo njene razvojne možnosti. Gre za projekte, ki celovito rešujejo določena vprašanja v okviru razvojne regije oziroma imajo širši razvojni vpliv na razvojno regijo in zunaj nje.

Za leto 2024 MKRR poroča, da je bilo na javnem razpisu izbranih šest projektov in odobreno sofinanciranje v višini 996.304,14 evra. Za leto 2024 je bilo razpisanih 1.000.000,00 evra, dejansko pa je bilo zahtevanih in črpanih 985.516,42 evra proračunskih sredstev.

Konec novembra 2024 je bil objavljen javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2025 in 2026. Predmet javnega razpisa je sofinanciranje občinskih investicij v osnovno prometno, komunalno in elektro infrastrukturo v evidentiranih romskih naseljih v letih 2025 in 2026. Predvidena višina sredstev za sofinanciranje po tem javnem razpisu je 1.000.000,00 evra v letu 2025 in 1.000.000,00 evra v letu 2026.

Na področju stanovanjske politike je SSRS za leti 2023 in 2024 poročal, da v skladu z drugim odstavkom v povezavi s prvim odstavkom 6. člena in 4. in 5. členom Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07) ni zavezan k sprejetju področnega programa, zato svoje obveznosti izvaja po veljavnem NPUR 2021–2030 v skladu s poslovno politiko Stanovanjskega sklada RS za vsakokratno obdobje (zdaj 2021–2025) ter svojimi vsakokratnimi poslovnimi in finančnimi načrti (v letih 2023 in 2024 s poslovnim in finančnim načrtom za leti 2023 in 2024), kar je bilo poudarjeno tudi ob sprejemanju NPUR 2021–2030.

Podrobne področne programe morajo v skladu z zakonom in sklepom Vlade RS sprejeti le pristojna ministrstva, drugi državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, ki izvajajo aktivnosti in naloge iz 4. in 5. člena navedenega zakona ter se za uresničevanje nalog države sredstva zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije. Stanovanjski sklad RS ni državni organ, temveč samostojna pravna oseba, javni sklad, kar izhaja tudi iz javne evidence ePRS in Akta o ustanovitvi Stanovanjskega sklada Republike Slovenije kot javnega sklada (Uradni list RS, št. 6/11, 60/17, 17/18, 4/19, 31/21, 132/23 in 87/24).

SSRS je imel v letih 2023 in 2024 odprte te programe sofinanciranja:

- Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot in bivalnih enot v letih 2022 in 2023, ki je bil objavljen 11. aprila 2022 v Uradnem listu RS, št. 50/22;
- Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2022 in 2023 z dne 11. 4. 2022 je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 50/22;
- Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot in bivalnih enot v letih 2024 in 2025, ki je bil objavljen 5. julija 2024 v Uradnem listu RS, št. 55/24;
- Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2024 in 2025 z dne 19. 7. 2024 je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 60/24.

V času trajanja vseh razpisov SSRS ni prejel ali obravnaval vloge nobenega upravičenega subjekta iz občin, kjer živijo Romi, ki bi izrecno ali posredno navedel, da bo s pridobivanjem reševal izključno bivanjsko stisko romskega prebivalstva.

MNVP si na področju urejanja bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti prizadeva, da bi bile vse oblikovane rešitve v skladu z URS in ob upoštevanju enakopravnosti državljanov. Trdno stališče MNVP je, da veljavna zakonodaja na področju urejanja prostora, graditve in urejanja okolja in ZRomS-1 zadoščata, da lahko vsi zainteresirani akterji prispevajo svoj delež k izboljšanju razmer romske skupnosti.

MNVP še vedno ocenjuje, da je vsa romska naselja in dele naselij, za katera ne veljajo morebitne zemljiško-pravne ovire ali okolijske omejitve, pod enakimi pogoji mogoče opredeliti, določiti poimenovanje in mejo ter njihovo vlogo v omrežju naselij. Ta proces se lahko začne samo na pobudo občine in pod enakimi pogoji pri pripravi oziroma spremembah in dopolnitvah OPN. MNVP pri tem še vedno opaža in opozarja, da so v te procese Romi premalo vključeni Romi, predvsem njihovi izvoljeni predstavniki v lokalni samoupravi – romski svetniki.

V letih 2023 in 2024 se je redno izvajala tudi določba 20.a člena ZFO-1, ki občinam z evidentiranimi romskimi naselji zagotavlja dodatna sredstva za sofinanciranje obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo. 65. člen URS določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon, prav tako pa tudi ZRomS-1 pristojnost za urejanje položaja in posebnih pravic romske skupnosti deli med državne organe in organe samoupravnih lokalnih skupnosti.

MKGP v sprejetem vladnem NPUR 2021–2030 kot poseben ukrep določa pripravo in sprejetje Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč Republike Slovenije.

Rok za izvedbo tega ukrepa v NPUR 2021–2030 naj bi bil do konca leta 2022 oziroma v prvi polovici leta 2023. MKGP je ob poročanju glede uresničevanja NPUR 2021–2030 v letih 2023 in 2024 sporočil, da se ukrep ni izvajal, ker priprava sprememb in dopolnitev tega zakona ni med prednostnimi nalogami vlade. Čim prej bi bilo treba začeti pripravo sprememb in dopolnitev tega zakona, saj bo s tem omogočena lažja legalizacija romskih naselij, predvsem v delu, ki se nanaša na kmetijska zemljišča, ki jih upravlja Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS. S spremembo zakona bi se omogočil brezplačni prenos lastninske pravice zemljišč, ki jim je bila za legalizacijo romskih naselij predhodno spremenjena namenska raba v stavbno zemljišče.

MKRR nadaljuje izvajanje 14. člena Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in si bo v okviru pristojnosti in proračunskih zmožnosti še naprej prizadeval podpirati občine pri sofinanciranju izgradnje osnovne infrastrukture na območjih, kjer živijo Romi. Rezultati javnega razpisa za leti 2025 in 2026 bodo znani v letu 2025. Več informacij o izvedbi razpisa bo v naslednjem vladnem poročilu.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na področju urejanja bivanjskih razmer v letih 2023 in 2024 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

2.6 PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI

Vključevanje v družbeno in kulturno življenje in s tem tudi krepitev vloge skupnosti spodbujajo skoraj vsi veljavni zakoni na področju kulture, jezika in medijev, dodatno pa tudi vsi strateški in programski dokumenti iz pristojnosti ministrstva, ki romsko skupnost v predpise in dokumente vključuje kot eno od ustavno priznanih manjšinskih skupnosti.

MK za leto 2023 poroča, da še posebej spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti, in sicer preko posebnega programa, tj. vsakoletnega javnega razpisa za financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti. Na razpis se lahko prijavijo nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji ter delujejo vsaj eno leto od dneva registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi. Ta ukrep je vključen in podrobneje obrazložen v NPUR 2021–2030 in se je izvajal v letu 2023.

13. januarja 2023 je bil objavljen javni razpis za izbiro kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2023. MK je odobril sofinanciranje projektov na vseh področjih kulture: izdajateljska in založniška dejavnost, spletne strani, dejavnosti kulturnih skupin, kulturna animacija, dejavnosti za ohranjanje jezika, mednarodno sodelovanje, medsebojno kulturno sodelovanje različnih manjšinskih etničnih skupnosti, predstavitev kulturnih dejavnosti širšemu okolju, prireditve, predavanja, seminarji, delavnice, digitalizacija in podobno. Cilji financiranja različnih kulturnih projektov so ohranjanje, promocija in razvoj kulture, jezika in identitete romske skupnosti, spodbujanje aktivnosti in ustvarjalnosti pripadnikov romske skupnosti na področju kulture, višja raven varovanja kulturnih pravic v okviru deklariranih človekovih pravic, kulturno vključevanja ob ohranjanju kulturne raznovrstnosti ter večja ozaveščenost o kulturi in jeziku romske skupnosti.

Razpisanih projektov je bilo za 142.114,00 evra, odobrenih je bilo 69 projektov, realizirano oziroma izplačano pa 139.109,00 evra za 66 projektov, kar znaša 97,88 odstotka.

MK v okviru razpisa spodbuja tudi ohranjanje in razvoj romskega jezika ter bo tovrstne projekte spodbujalo tudi v prihodnje. Gre za projekte, kot so: časopisi, knjige, pravljice, literarni natečaji, večeri in literarne delavnice, predavanja in tečaji romskega jezika, radijske oddaje za promocijo in spodbujanje romskega jezika ter veliko delavnic za otroke, kjer so s pisanjem, branjem in

različnim ustvarjanjem spoznavali in utrjevali romski jezik. Otroci in mladi so bili vključeni v vse te projekte na različne načine (kot udeleženci v projektih; večinoma je šlo za delavnice in tečaje ali projekte, namenjene njim; večinoma je bila v okviru projektov podprta tudi izdaja literature). Nevladne organizacije izvajajo veliko (dobrih) projektov za ohranjanje in razvoj romskega jezika predvsem za otroke in mlade in čedalje več je projektov, kjer spodbujajo aktivno sodelovanje mladih (pisanje romskih besed, zgodb, branje knjig in podobno).

Poleg posebnega programa se romska društva, organizacije in ustvarjalci lahko prijavijo tudi na druge razpise in pozive MK, če izpolnjujejo pogoje in projekti ustrezajo zadostnemu številu meril.

Republika Slovenija na podlagi veljavne zakonodaje na področju medijev spodbuja in finančno podpira dejavnosti, namenjene ozaveščanju javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi dejavnosti, namenjene spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti.

V skladu z ZMed lahko na rednem letnem javnem razpisu za sofinanciranje programskih vsebin medijev za pridobitev javnih sredstev kandidirajo tudi mediji, ki so namenjeni manjšinskim skupnostim oziroma jih izdajajo te skupnosti. Še več, pri tovrstnih programskih vsebinah je podana tudi pozitivna diskriminacija, saj se pri ocenjevanju prijavljenih projektov med drugim upoštevata tudi zakonski merili:

- zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti,
- omogočanje uresničevanja pravice do javnega obveščanja in obveščenosti za lokalne in manjšinske skupnosti ter do razširjanja v manjšinskih jezikih.

Vsebine, ki jih v okviru sofinanciranih projektov izvajajo mediji, med drugim omogočajo kakovostno vključevanje pripadnikov manjšinskih skupnosti v družbeno okolje, spodbujajo k strpnosti in sodelovanju, pripomorejo k ozaveščanju in prepoznavanju različnih kultur, hkrati pa pripomorejo tudi k ohranjanju jezika in kulture manjšinskih skupnosti. MK se zaveda pomena ohranjanja kulturne in jezikovne raznolikosti tudi na medijskem področju in bo še naprej delovalo v tej smeri ter se v okviru pravnih in finančnih zmožnosti trudilo najti še učinkovitejše zakonske podlage.

V letu 2023 je bilo izvedenih in sofinanciranih osem medijskih projektov, dva med njimi izključno z vsebinami za romsko skupnost v skupni vrednosti 98.075,95 evra.

Projekt »Most sožitja« na Radiu Romic prijavitelja Zveze Romov Slovenije, je bil financiran v višini 37.483,00 evra. Radio Romic je radijski medij romskih in drugih skupnosti, v oddaji v sklopu projekta »Most sožitja« pa pripravljajo prispevke za zmanjšanje predsodkov glede Romov kot eni najbolj prepoznavnih ranljivih skupin v Sloveniji. Oddaje potekajo v slovenskem jeziku, deloma pa tudi v romščini. Ciljna populacija je romska in neromska skupnost v Prekmurju in širše. Vloga radia je predvsem spodbujati skupnosti za strpno sodelovanje, ozaveščanje in prepoznavanje različnih kultur, porekla, zgodovine in skupne preteklosti. Radio Romic zagotavlja ohranjanje romskih vrednot in jezika, zbira literaturo o Romih in literaturo romskih avtorjev. Člane romskih skupnosti spodbuja k aktivnemu družbenemu delovanju tako v romskih kot tudi drugih organizacijah.

Financiran je bil tudi projekt »Zahodno dolenjski odmevi« na Radiu Univox v višini 70.538,69 evra. Oddaja zagotavlja obveščanje Romov in prispeva k boljšemu sodelovanju med Romi in preostalim prebivalstvom, poroča o življenju Romov, njihovem kulturnem udejstvovanju, navadah in izobraževanju.

Sofinanciranih je bilo tudi šest programskih vsebin medijev, ki so izpolnjevali merila iz razpisa na področju medijev in na različne načine vključevali obveščenost romske skupnosti, v skupni višini 343.293,47 evra, z opozorilom, da ni mogoče oceniti višine sredstev za vsebine, namenjene romskim skupnostim (ker so del širših vsebin).

Gre za projekte:

- Klepetalnica prijavitelja ZAVOD MULTIMEDIJA PANONIJA-MMP, financiran v višini 4.213,64 evra (Klepetalnica je zasnovana tako, da med drugim v oddaje vključuje manjšine in Rome, govori o položaju Madžarov in Hrvatov, ki živijo v Pomurju, ter prikazuje romsko kulturo in politično življenje Romov);
- Pomurski dnevnik prijavitelja TV IDEA - KANAL 10 D.O.O., financiran v višini 81.506,00 evra (v Pomurskem dnevniku se v pomembnem obsegu osredotočajo tudi na življenje in delovanje madžarske narodne in romske etnične skupnosti, ki sta močno prisotna v tem lokalnem okolju);
- Aktualno, osrednje informativne oddaje na Murskem valu, prijavitelja RADIO MURSKI VAL d.o.o., financiran v višini 89.753,90 evra (v osrednji informativni oddaji je poseben poudarek na vsebinah o porabskih Slovencih, sodelovanju s sosednjimi območji (avstrijsko, madžarsko in hrvaško območje), o življenju in delu Madžarov in Romov v Prekmurju);
- Dogodki prijavitelja PRAK d.o.o., financiran v višini 63.207,93 evra (vsak mesec vsaj z enim prispevkom poročajo tudi o dogodkih iz življenja zamejskih Slovencev, ter o vsebinah iz življenja manjšin in skupnosti, ki živijo v Pomurju, to so Romi, Madžari in Hrvati);
- Prvi pri vas doma prijavitelja NAŠ ČAS d.o.o., financiran v višini 64.812,00 evra (projekt zajema tudi posebne vsebine, kot so življenje in kulturno snovanje različnih manjšin in drugih narodov, Romano Vazo, medžimursko društvo, bošnjaško društvo, hrvaško kulturno društvo, srbsko društvo, si čimer prispevajo k boljšemu medsebojnemu razumevanju in uveljavljanju strpnosti);
- Pomurske novica prijavitelja Zavod Roka, Černelavci, financiran v višini 39.800,00 evra (v okviru projekta pripravljajo prispevke o romski skupnosti v Pomurju, kjer redno vključujejo predstavnike Romov, javnosti lahko sporočajo svoja stališča, opisujejo pa tudi primere dobre prakse. Na ta način skušajo spodbuditi bralce k aktivnemu razmišljanju o pomenu večkulturnosti. V programske vsebine vključujejo tudi predstavnike drugih manjšin, kot so Madžari in Hrvati. Z njimi sodelujejo pri informiranju in ozaveščanju javnosti na področju njihovega delovanja).

Splošne knjižnice, ki delujejo na območjih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, morajo po Zakonu o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15) izvajati knjižnično dejavnost za Rome kot skupino uporabnikov s posebnimi potrebami. Gre za načelo večkulturnosti delovanja splošnih knjižnic, ki jo knjižnice izvajajo s prilagojenim načinom dela. Splošne knjižnice so občinski javni zavodi, njihovo delovanje v skladu z zakonom ter na podlagi ugotovljenih splošnih in posebnih potreb v okolju financirajo občine. Zakonska naloga države je, da delno sofinancira nakup knjižničnega gradiva in računalniške opreme, kar je namenjeno vsem državljanom. Posebne programe/projekte za Rome tako večinoma financirajo lokalne skupnosti v okviru knjižnične javne službe. Programi in projekti knjižnic so namreč zasnovani celovito in upoštevajo lokalne potrebe po vključevanju različnih ciljnih skupin, med katere spadajo tudi uporabniki s posebnimi potrebami (med njimi so tudi pripadniki romske skupnosti). Uspešno razvijanje knjižnične dejavnosti za pripadnike romske skupnosti je vezano na ciljno organizirano delovanje, prilagojeno razmeram v lokalni skupnosti, kjer knjižnica deluje. Cilji knjižnice pri tem so zmanjšanje socialnih razlik, izboljšanje izobrazbene strukture, razvijanje pismenosti in širitev bralnih navad.

Nobena od splošnih knjižnic v letu 2023 ni izvajala programov/projektov za Rome, namensko podprtih z državnimi sredstvi.

Knjižnicam še ne uspeva organizirati knjižnične dejavnosti za Rome enako uspešno kot za večinsko populacijo. Ovira so objektivni in subjektivni razlogi, zlasti pa različni romski jeziki, ki po vsej verjetnosti še poglobljajo slabo pismenost oziroma nepismenost, zato morajo knjižnice svoje delo za omenjeno skupnost prilagoditi s posebnimi načini dela. Tako mora vsaka knjižnica sama ugotoviti drugačnost okolja ter nato najti model, po katerem bo delovala. Ne glede na navedeno splošne knjižnice v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi (ustanovitelji) iščejo skupne rešitve, da bi Romom omogočili dostopnost do knjižničnih storitev. Tako si bodo še naprej prizadevali za sistematično nadgradnjo in razvoj storitev, ki bodo izboljševale informacijsko in funkcionalno pismenost pripadnikov romske skupnosti v okolju, kjer živijo.

V okviru financiranja programa osrednjih območnih knjižnic (27. člen Zakona o knjižničarstvu) je v letu 2023 MK Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota namenilo sredstva v višini 17.000 evrov ter podprlo izvajanje kompetenčne vsebine »koordinacija knjižnične dejavnosti in storitev za pripadnike romske skupnosti v splošnih knjižnicah«. Končni cilj kompetenčne vsebine je priprava osnutka dokumenta »Priporočila in smernice za delo s pripadniki romske skupnosti v splošnih knjižnicah«. Za kakovostno izvedbo načrtovanih aktivnosti, povezanih z navedeno kompetenčno vsebino, so oblikovali posebno strokovno skupino, v kateri sodelujejo tudi predstavniki romske skupnosti. Rezultati dela strokovne skupine bodo omogočili oblikovanje kompetenčnega modela in smernic za izvajanje knjižnične dejavnosti in storitev za pripadnike romske skupnosti v splošnih knjižnicah. Vzpostavljen bo tudi prenos znanj in izkušenj s področja izvajanja knjižnične dejavnosti in storitev za pripadnike romske skupnosti med knjižničarskimi strokovnimi delavci v splošnih knjižnicah.

4. decembra 2023 je na Pušči potekala slovesna otvoritev Hiše sobivanja in znanja, ki je osrednji prostor za učinkovito izobraževanje mladih pripadnikov in pripadnic romske skupnosti ter za izboljšanje sobivanja med krajani in krajankami Pušče. Mestna občina Murska Sobota je skupaj s Krajevno skupnostjo Pušča ter Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota vzpostavila inovativni prostor, namenjen spodbujanju medsebojnega kreativnega soustvarjanja mladih Romov. Različni tematski dogodki, ki bodo potekali v okviru predhodno vzpostavljene informacijske točke, bodo mladim omogočili pridobivanje novih znanj in veščin. V hiši je tudi prostor, namenjen »knjigobežnici«, kjer bodo na voljo različne knjige in druga romska literatura kot podpora pri izvedbi dogodkov. Več na: <https://zveza-preporod.si/2023/12/04/otvoritev-hise-sobivanja-in-znanja-na-pusci/>

MK je za leto 2024 poročalo, da še naprej spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti, in sicer s posebnim programom, tj. vsakoletnim javnim razpisom za financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti. Na razpis se lahko prijavijo nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od dneva registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi. Ta ukrep je vključen in podrobneje obrazložen v NPUR 2021–2030, izvajal se je v letu 2024.

8. marca 2024 je bil objavljen javni razpis za izbiro kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2024. MK financira projekte na vseh področjih kulture: izdajateljska in založniška dejavnost, spletne strani, dejavnosti kulturnih skupin, dejavnosti za ohranjanje jezika, mednarodno sodelovanje, predstavitev kulturnih dejavnosti širšemu okolju, prireditve, predavanja, seminarji, delavnice, digitalizacija in podobno. Cilji financiranja različnih kulturnih projektov so ohranjanje, promocija in razvoj kulture, jezika in identitete romske skupnosti, spodbujanje aktivnosti in ustvarjalnosti pripadnikov romske skupnosti na področju kulture, višja

raven varovanja kulturnih pravic v okviru deklariranih človekovih pravic, kulturno vključevanje ob ohranjanju kulturne raznovrstnosti ter večja ozaveščenost o kulturi in jeziku romske skupnosti. Razpisanih je bilo 142.114,00 evra sredstev, razdeljenih 142.931,00 evra, odobreno je bilo 46 projektov, izplačanih pa 141.130,00 evra za 45 projektov, kar znaša 98,74 odstotka.

Novost v letu 2024 je bila, da je en prijavitelj lahko prijavil največ tri projekte s treh različnih področij javnega razpisa ter da za posamezni projekt ni bilo mogoče zaprositi manj kot 2.000 evrov, in ne več kot 12.000 evrov.

MK v okviru razpisa spodbuja tudi ohranjanje in razvoj romskega jezika ter bo tovrstne projekte spodbujal tudi v prihodnje. Gre za projekte, kot so: časopisi, knjige, pravljice, literarni natečaji, večeri in literarne delavnice, predavanja in tečaji romskega jezika, radijske oddaje za promocijo in spodbujanje romskega jezika, različne predstavitve dejavnosti romske skupnosti ter veliko delavnic za otroke, kjer so s pisanjem, branjem in različnim ustvarjanjem spoznavali in utrjevali romski jezik in kulturo.

Poleg posebnega programa se romska društva, organizacije in ustvarjalci lahko prijavijo tudi na druge razpise in pozive MK, če izpolnjujejo pogoje in projekti ustrezajo zadostnemu številu meril.

Republika Slovenija na podlagi veljavne zakonodaje na področju medijev spodbuja in finančno podpira dejavnosti, namenjene ozaveščanju javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi dejavnosti, namenjene spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti.

V skladu z Zakonom o medijih lahko na rednem letnem javnem razpisu za sofinanciranje programskih vsebin medijev za pridobitev javnih sredstev kandidirajo tudi mediji, ki so namenjeni manjšinskim skupnostim oziroma jih izdajajo te skupnosti. Še več, pri tovrstnih programskih vsebinah je podana tudi pozitivna diskriminacija, saj se pri ocenjevanju prijavljenih projektov med drugim upoštevata tudi zakonski merili:

- zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti,
- omogočanje uresničevanja pravice do javnega obveščanja in obveščenosti lokalnim in manjšinskim skupnostim ter razširjanja v manjšinskih jezikih.

Vsebine, ki jih v okviru sofinanciranih projektov izvajajo mediji, med drugim omogočajo kakovostno vključevanje pripadnikov manjšinskih skupnosti v družbeno okolje, spodbujajo k strpnosti in sodelovanju, pripomorejo k ozaveščanju in prepoznavanju različnih kultur, hkrati pa pripomorejo tudi k ohranjanju jezika in kulture manjšinskih skupnosti. MK se zaveda pomena ohranjanja kulturne in jezikovne raznolikosti tudi na medijskem področju in bo še naprej deloval v tej smeri ter se v okviru pravnih in finančnih zmožnosti trudilo najti še učinkovitejše zakonske podlage.

V letu 2024 je bilo izvedenih in sofinanciranih osem medijskih projektov v skupni višini 436.808,67 evra, med njimi dva izključno z vsebinami za romsko skupnost (v skupni višini 91.968,80 evra).

Projekt »Most sožitja« na Radiu Romic prijavitelja Zveze Romov Slovenije je bil financiran v višini 20.000,00 evra. Radio Romic je radijski medij romskih in drugih skupnosti, v oddaji v sklopu projekta »Most sožitja« pa pripravljajo prispevke za zmanjšanje predsodkov glede Romov kot eni najbolj prepoznavnih ranljivih skupin v Sloveniji. Oddaje potekajo v slovenskem jeziku, deloma pa tudi v romščini. Ciljna populacija je romska in neromska skupnost v Prekmurju in širše. Vloga radia je predvsem spodbujati skupnosti za strpno sodelovanje, ozaveščanje in prepoznavanje različnih kultur, porekla, zgodovine in skupne preteklosti. Radio Romic zagotavlja ohranjanje romskih vrednot in jezika ter zbira literaturo o Romih in literaturo romskih avtorjev. Člane romskih skupnosti spodbuja k aktivnemu družbenemu delovanju tako v romskih kot tudi drugih organizacijah.

Financiran je bil tudi projekt »Zahodno dolenjski odmevi« na Radiu Univox v višini 71.968,80 evra. Oddaja zagotavlja obveščanje Romov in prispeva k boljšemu sodelovanju med Romi in preostalim prebivalstvom, poroča o življenju Romov, njihovem kulturnem udejstvovanju, navadah in izobraževanju.

Sofinanciranih je bilo tudi šest programskih vsebin medijev, ki so izpolnjevali merila iz razpisa na področju medijev in so na različne načine vključevali obveščenost romske skupnosti, v skupni višini 344.839,87 evra, z opozorilom, da ni mogoče oceniti višine sredstev za vsebine, namenjene romskim skupnostim (ker so del širših vsebin).

Gre za projekte:

Naslov projekta	Prijavitelj	Medij	Vključena skupnost (Romi, madžarska, italijanska, srbska, hrvaška)	Odobreno v EUR
Klepetalnica	ZAVOD MULTIMEDIJA PANONIJA-MMP	Neodvisni producent - TV AS	Oddaja Klepetalnica bo zasnovana tako, da bo med drugim v oddaje vključevala manjšine in Rome, govorila bo o položaju Madžarov in Hrvatov, ki živijo v Pomurju, ter prikazovala romsko kulturo ter politično življenje Romov.	4.521,86
Pomurski dnevnik	TV IDEA - KANAL 10 D.O.O.	TV IDEA	V Pomurskem dnevniku se v pomembnem obsegu osredotočajo tudi na življenje in delovanje madžarske narodne in romske etnične skupnosti, ki sta močno prisotni v tem lokalnem okolju.	81.840,00
Aktualno - osrednje informativne oddaje na Murskem valu	RADIO MURSKI VAL d.o.o.	Radio Murski val	V osrednji informativni oddaji je poseben poudarek na vsebinah o porabskih Slovencih, na sodelovanju s sosednjimi območji (avstrijsko, madžarsko in hrvaško območje), na življenju in delu Madžarov in Romov v Prekmurju. Obmejnost in narodnostna politika sta zaradi dejstva, da Murski val deluje na območju, kjer živi madžarska narodna in romska etnična skupnost in v sosesčini – Porabju pripadniki slovenske narodnosti, programska stalnica.	99.999,00
Dogodki	PRAK d.o.o.	TV AS	Vsak mesec bodo vsaj z enim prispevkom poročali tudi o dogodkih iz življenja zamejskih Slovencev ter o vsebinah iz življenja manjšin in skupnosti, ki živijo v Pomurju (Romi, Madžari in Hrvati).	68.077,01
Šaleška v srcu	NAŠ ČAS d.o.o.	Radio Velenje	Projekt zajema tudi posebne vsebine, kot sta življenje in kulturno snovanje različnih manjšin in drugih narodov, Romano Vozo, medžimursko društvo, bošnjaško društvo, hrvaško kulturno društvo, srbsko društvo, s čimer prispevajo k boljšemu medsebojnemu razumevanju in uveljavljanju strpnosti.	66.402,00
IZBRANO	Podjetje za informiranje Murska Sobota	Vestnik	Medij deluje na precej občutljivem območju s stalnimi pritiski in nenavadnimi odločitvami madžarske vlade, na kar v časopisu ves čas opozarjajo. Hkrati poročajo o življenju Romov, njihovem zdravstvenem stanju, vključevanju. Skrbno poročajo tudi o Porabju, življenju tam in boju za slovenski jezik. Stičišče štirih držav, torej Slovenije, Hrvaške, Madžarske in Avstrije, se odraža na življenju prebivalcev pomurske regije. V časopisu zato sprti poročajo o življenju in težavah manjšin in z njimi povezanimi izzivi na vseh področjih življenja. S projektom želijo dodatno utrditi knjižno slovenščino in hkrati bralcem omogočiti spoznavanje umetnostnih besedil, ki so napisana v narečju, ki je prav tako ena od kulturnih posebnosti pokrajine. Posebno	24.000,00

			pozornost namenjajo avtorjem, ki izhajajo iz madžarske narodne skupnosti v Prekmurju, in avtorjem med porabskimi Slovenci ter prekmurskim romskim avtorjem.	
--	--	--	---	--

Splošne knjižnice, ki delujejo na območjih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, morajo po Zakonu o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15) izvajati knjižnično dejavnost za Rome kot skupino uporabnikov s posebnimi potrebami. Gre za načelo večkulturnosti delovanja splošnih knjižnic, ki jo knjižnice izvajajo s prilagojenim načinom dela. Splošne knjižnice so občinski javni zavodi, njihovo delovanje v skladu z zakonom ter na podlagi ugotovljenih splošnih in posebnih potreb v okolju financirajo občine. Zakonska naloga države je, da delno sofinancira nakup knjižničnega gradiva in računalniške opreme, kar je namenjeno vsem državljanom. Posebne programe/projekte za Rome tako večinoma financirajo lokalne skupnosti v okviru knjižnične javne službe. Programi in projekti knjižnic so namreč zasnovani celovito in upoštevajo lokalne potrebe po vključevanju različnih ciljnih skupin, med katere spadajo tudi uporabniki s posebnimi potrebami (med njimi so tudi pripadniki romske skupnosti). Uspešno razvijanje knjižnične dejavnosti za pripadnike romske skupnosti je vezano na ciljno organizirano delovanje, prilagojeno razmeram v lokalni skupnosti, kjer knjižnica deluje. Cilji knjižnice pri tem so: zmanjšanje socialnih razlik, izboljšanje izobrazbene strukture, razvijanje pismenosti in širitev bralnih navad. Nobena od splošnih knjižnic v letu 2024 ni izvajala programov/projektov za Rome, namensko podprtih z državnimi sredstvi.

Knjižnicam še ne uspeva organizirati knjižnične dejavnosti za Rome enako uspešno kot za večinsko populacijo. Ovira so objektivni in subjektivni razlogi, zato morajo knjižnice delo za pripadnike romske skupnosti prilagoditi s posebnimi načini dela. Vsaka knjižnica mora tako sama ugotoviti posebnosti okolja ter nato najti model, po katerem bo delovala. Ne glede na navedeno splošne knjižnice v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi (ustanovitelj) iščejo skupne rešitve, da bi Romom omogočili dostopnost knjižničnih storitev. Knjižnice si bodo še naprej prizadevale za sistematično nadgradnjo in razvoj takšnih storitev, ki bodo izboljševale informacijsko in funkcionalno pismenost pripadnikov romske skupnosti v okolju, kjer živijo.

Tako so ob koncu leta 2023 v krajevni skupnosti Pušča v okviru skupnega projekta Mestne občine Murska Sobota, Krajevne skupnosti Pušča ter Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota odprli *Hišo sobivanja in znanja*. Namen projekta je bil ustvariti prostor, namenjen povezovanju skupnosti, kjer bodo potekali različne dejavnosti in dogodki za vse generacije. Cilj skupnega projekta je bil tudi vzpostaviti inovativni prostor, namenjen spodbujanju kreativnega ustvarjanja mladih Romov, ki bi jim omogočalo pridobivanje novih znanj in veščin. V hišo je umeščena tudi "knjigobežnica", kjer so na voljo različne knjige kot podpora pri izvedbi dogodkov.

Nekaj primerov dobrih praks v letu 2024:

Ljudska knjižnica Metlika izvaja projekt "Romi, povabljeni v knjižnico" že od leta 2003. V okviru projekta pripravljajo ure pravljic, ustvarjalne delavnice, predstavitve knjižnice, računalniško opismenjevanje in drugo. Večkrat jih obišče romska skupinica otrok iz otroškega vrtca Metlika, ki sodeluje tudi v projektu Predšolska bralna značka »malček – bralček«. V največjem romskem naselju Boriha – Rosalnice imajo »modro polico«, kjer si lahko otroci in odrasli izposodijo knjižnično gradivo. Iz Mestne knjižnice Ljubljana poročajo, da so za potujočo knjižnico (bibliobus) uvedli novo postajališče Rakova Jelša, kjer trikrat mesečno obiskujejo tudi romske družine.

V decembru 2024 so v knjižnici Brežice gostili razstavo izdelkov romskih otrok. Občina Brežice je namreč z natečajem, ki je bil jeseni 2024 izveden v osnovnih šolah v občini Brežice, zagotovila ustvarjalno izražanje in udejstvovanje romskih otrok.

Knjižnica Pavla Golie Trebnje je v sodelovanju s Centrom za socialno delo Trebnje v romskem naselju Vejar izvajala pravljичne urice. Potekale so enkrat mesečno v dnevnem centru »Kher šu beši«. V letu 2024 so tako izvedli šest pravljичnih uric, ki jih je obiskalo 125 otrok in njihovih mentorjev. Zaključno prireditev so organizirali v kulturnem domu Trebnje. Otroci, ki so redno obiskovali pravljичne urice, so na zaključni prireditvi dobili simbolično darilo.

V sodelovanju s Centrom za izobraževanje in kulturo Trebnje je knjižnica organizirala tudi vodeno predstavitev ponudbe knjižničnih storitev skupini uporabnikov, ki jim je slovenščina drugi jezik. Med drugim so jih seznanili tudi z informacijskimi viri ter dostopom do knjižničnih storitev na daljavo. Vodenje so izvedli za 24 obiskovalcev, med katerimi so bili tudi pripadniki romske skupnosti.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letih 2023 in 2024 so v prilogi 1 tega poročila.

2.7 PODROČJE IZBOLJŠANJA SOBIVANJA V ROMSKIH NASELJIH IN NJIHOVI OKOLICI

Varnostno stanje v okoljih, kjer so romska naselja, je zelo kompleksno. To stanje je praviloma posledica nezadovoljstva večinskega ali manjšinskega prebivalstva z zmanjšano kakovostjo življenja v okoljih ali posegi v lastniško posest. Največkrat so vzrok spori glede zemljišča, spremembe prostorskih načrtov, posegov v lastnino, spremembe kakovosti življenja v romskih naseljih ali vpliva romskega načina življenja na okoliške prebivalce (glasna glasba, velika slavlja, kurjenje odpadkov, občasno streljanje v počastitev slavlja in podobno).

Policija pri izvajanju svoje primarne vloge zaznava poslabšanje občutka varnosti ljudi, ki živijo na območjih z romskimi naselji. Slabši občutek varnosti je tako za lokalno skupnost kakor tudi policijo in druge institucije merilo (ne)uspešnosti dela in mora biti motiv za nenehno prilagajanje delovanja za njegovo povečanje.

Policija je že več let prepoznana kot vodilni in odgovorni organ, ki si prizadeva za pravočasni in učinkoviti odziv (tako z represivnim pristopom kakor tudi s preventivnim delovanjem) na varnostne dogodke, o katerih je obveščena ali jih zazna z lastno dejavnostjo. Na uspešno obravnavanje in ukrepanje ter preprečevanje vplivajo številni dejavniki, ki se kažejo predvsem v neučinkovitosti posameznih organov, neučinkovitosti kaznovalne politike in odsotnosti splošne preventive.

Pomembno je poudariti, da je delo v romski skupnosti in z njo zelo posebno, zahteva stalno prisotnost in potreben odziv tako policije kakor tudi drugih organov in lokalnih skupnosti, ki so predvsem odgovorne za stanje na območjih, kjer živi romska skupnost. Da bi bili na tem področju uspešnejši, je zelo pomemben večdisciplinarni pristop. Torej je pomanjkljivost pri represivnem pristopu dela tudi neučinkovitost kaznovalne politike, ki bi na splošno odvracala storilce povratnike kaznivih dejanj in prekrškov ter tiste, ki nameravajo storiti ali bodo storili kazniva dejanja in prekrške.

MNZ je poročal, da so bili na podlagi drugega odstavka 4. člena ZRomS-1 v letih 2023 in 2024 v policiji zaposleni štirje romski policisti, ki so vključeni v vsa interna usposabljanja enako kot drugi policisti. V letih 2023 in 2024 so ti policisti uspešno opravljali svoje naloge.

Na podlagi tretjega odstavka 4. člena ZRomS-1 policija spodbuja vključenost romskih policistov v izdelavo zloženek in plakatov za izvedbo preventivnih projektov, ki so namenjeni Romom. Prav tako se v romskih naseljih izvajajo preventivni projekti, in sicer tudi v romskem jeziku.

MNZ in policija ugotavljata, da policijsko delo v skupnosti dosega želene rezultate in učinke ob doslednem in vztrajnem izvajanju in sodelovanju vseh subjektov, ki so odgovorni za varnost v posamezni lokalni skupnosti. Poleg osnovne in primarne naloge, ki jo policija izvaja glede zagotavljanja splošne varnosti ljudi in premoženja ob vseh drugih temeljnih nalogah iz ZNPPol, je izvajanje policijskega dela v skupnosti uspešen model policijske dejavnosti, ki dosega boljše rezultate pri odpravi vseh varnostno težavnih vprašanj v lokalnih skupnostih. Policijsko delo v

romski skupnosti zahteva poseben pristop in veliko prilagodljivost posebnostim. Ta pristop vpliva na uspešno skupno reševanje težavnih vprašanj, pravočasno medsebojno izmenjavo informacij in informiranost ter odpravljanje vzrokov, ki vodijo do deviantnih težavnih vprašanj.

Policija ima pri izvajanju policijskega dela v skupnosti še vedno številne težave in ovire. Po eni strani gre za nezainteresiranost posameznih lokalnih skupnosti, po drugi strani pa tudi za nezainteresiranost in slabo odzivnost predstavnikov romske skupnosti na preventivne aktivnosti, ki jih izvaja policija v romski skupnosti. Najbolj učinkovite metode za reševanje posameznih težavnih vprašanj so učinkovito delovanje večdisciplinarnih timov in varnostnih sosvetov ob aktivni vlogi vseh subjektov, prav tako tudi neposredne preventivne aktivnosti opozarjanja in svetovanja za predstavnike romske skupnosti.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letih 2023 in 2024 so v prilogi 1 tega poročila.

2.8 PODROČJE BOJA PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI

Aktivnosti na področju boja proti anticiganizmu in diskriminaciji so v letih 2023 in 2024 izvajali predvsem UN, Policija, SRSRS in različne romske nevladne organizacije (predvsem zveze društev).

Posebno poglavje NPUR 2021–2030 je namenjeno področju boja proti anticiganizmu in diskriminaciji. Vanj je vključena tudi delovna opredelitev anticiganizma, ki jo je oktobra 2020 sprejela Mednarodna zveza za spomin na holokavst (IHRA), objavljena pa je tudi na vladnih spletnih straneh.

Ukrepi za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji so se v letih 2023 in 2024 izvajali predvsem s ciljem ozaveščanja, izobraževanja in usposabljanja delavcev policije in javnih uslužbencev, zaposlenih v osrednjih institucijah, ki v okviru svojih pristojnosti delajo s predstavniki romske skupnosti oziroma so ključni odločevalci pri pripravi in sprejemanju politik na lokalni in državni ravni. Po drugi strani so h krepitvi ozaveščenosti o negativnih učinkih in posledicah anticiganizma in diskriminacije pripomogli tudi ukrepi na nekaterih drugih področjih, na primer pri vključevanju v družbeno in kulturno življenje ter s krepitvijo dejavnosti in sodelovanja SRSRS kot krovne organizacije romske skupnosti ter drugih organizacij romske skupnosti. Izredno pomemben vzvod za ozaveščanje tako večinskega prebivalstva kakor tudi pripadnikov romske skupnosti pa so bili radijski in televizijski programi za romsko skupnost, ki jih izvaja javna RTV Slovenija, in programi, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti in njihove organizacije.

UN je tako v letih 2023 in 2024 izvajal ukrepe v okviru NPUR 2021–2030 kot tudi vse druge naloge, ki jih opravlja v okviru svojih pristojnosti vladne službe in nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov. Tako je v letih 2023 in 2024:

- sofinanciral delovanje SRSRS;
- zagotavljal sredstva SRSRS za izvedbo javnih razpisov podpore aktivnostim društev in zvez društev, ki jih izvajajo pripadniki romske skupnosti, ter za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti;
- sofinanciral medijske programe RTV Slovenija, namenjene romski skupnosti (radijska oddaja Naše poti – Amare droma in televizijska oddaja Kaj govoriš – So vakeres);
- zagotavljal dodatna sredstva za leti 2023 in 2024 upravičenim občinam (25 občin), ki imajo evidentirana romska naselja in se jim iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za sofinanciranje obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo na podlagi 20.a člena ZFO-1;
- koordiniral pripravo Desetega poročila vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2022);
- izvajal projekt Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA5 in SIFOROMA6) in z dogodki, ki potekajo odprto in vključujoče in na katere so vabljeni vsi ključni sogovorniki za posamezna področja, širil razumevanje o življenju pripadnikov romske skupnosti, vzrokih za njihovo socialno izključenost in o vzvodih njihovega delovanja ter s tem predstavnikom strokovnih

institucij, ki se dogodkov udeležujejo, omogočil globlji vpogled in razumevanje v delovanje romske skupnosti. S tem so udeleženci dogodkov pridobili razumevanje o kompleksnosti izzivov, kar jim omogoča bolj kakovostno nadaljnje delo ter po potrebi prilagoditev ukrepov in pristopov pri obravnavi konkretnih izzivov pri delu;

- v vlogi nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov v okviru mreže nacionalnih kontaktnih točk za vključevanje Romov, ki jo je oblikovala Evropska komisija, udeleževal in sodeloval na sestankih mreže in poročal Evropski komisiji o uresničevanju zavez iz strateškega okvira EU na področju Romov in priporočil Sveta EU, ki so bila sprejeta v zvezi s tem. UN v vlogi nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov od leta 2016 uspešno prijavlja projekte Nacionalna platforma za Rome (projekti SIFOROMA) na zaprte pozive Evropske komisije, ki so namenjeni izključno nacionalnim kontaktnim točkam, in te projekte tudi uspešno izvaja;
- izvajal naloge v zvezi z delom vladne delovne skupine za obravnavo romskega vprašanja in njenih podskupin (pripravljala gradiva za seje in gradivo za izvedbo sklepov delovne skupine, vodil in usklajeval zapisnike sej);
- udeleževal večine dogodkov, ki so potekali v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, in so jih organizirali najrazličnejši izvajalci na lokalni ravni (od sestankov, ki so jih sklicevale občine, do različnih srečanj, ki so jih organizirali izvajalci aktivnosti v romskih naseljih ali njihovi okolici).

MNZ in Policija sta za leti 2023 in 2024 poročala o izvajanju ukrepov, ki so vključeni v NPUR, in sicer:

- izobraževanje in usposabljanje delavcev Policije,
- izobraževanje javnih uslužbencev, ki v okviru svojih pristojnosti delajo s predstavniki romske skupnosti.

Policija je v letih 2023 in 2024 v skladu s potrjenim programom »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti« izvajala usposabljanja za policiste in druge delavce Policije, ki so namenjena pridobitvi ustreznega znanja za prepoznavanje in razumevanje različnih oblik diskriminacije in spoznavanje vseh posebnosti, ki so značilne za posamezne večkulturne skupnosti. Usposabljanja so namenjena tudi spoznavanju dobrih praks in uspešnemu reševanju težavnih vprašanj. Gre za ukrep, s katerim se delavci Policije še dodatno usposobijo za ustrezno odzivanje v stikih z »drugučnimi«, odrinjenimi na rob družbe, socialno izključenimi zaradi njihovega porekla, vrednot, načina življenja, usmerjenosti (spolne, verske, politične in podobno) in osebnostnih lastnosti.

V letu 2023 sta bili izvedeni dve usposabljanji za policiste iz vsebin tega programa, in sicer 14. marca 2023 za policiste PU Koper (18 policistov) in 19. aprila 2023 za policiste PU Murska Sobota (26 policistov). Skupaj se je usposabljanj v letu 2023 udeležilo 44 policistov.

V letu 2024 sta bili izvedeni dve usposabljanji za policiste iz vsebin tega programa, in sicer 26. januarja 2024 za policiste PU Nova Gorica (30 policistov) in 19. marca 2024 za policiste PU Ljubljana (16 policistov). Skupaj se je usposabljanj v letu 2024 udeležilo 46 policistov.

Policija s posameznimi vsebinami seznanja tudi v okviru izobraževanja, in sicer v programih Višje policijske šole pri predmetih »etika in človekove pravice« in »Policija v družbi« predava študentom o določenih ključnih vsebinah s področja enakosti obravnavanja in posebnosti v večkulturni skupnosti ter preprečevanja diskriminacije s posebnostmi romske skupnosti. V letih 2023 in 2024 je bilo izvedeno usposabljanje kandidatov za policiste v šestih (2023) oziroma sedmih oddelkih (2024). Usposabljanja je bilo deležnih skupaj za vsako leto 150 kandidatov.

Za vodstvene delavce pa policija izvaja usposabljanja »vodenje v policiji«, kjer se udeleženci usposabljanja v 1. modulu pri predavanju o vlogi vodstvenih delavcev pri delu policije v večkulturnih skupnostih seznajajo tudi z vsebinami in posebnostmi dela policije v romski skupnosti. V letu 2024 je bilo predavanje izvedeno pri 20. in 21. generaciji policistov.

Policija svoje dolgoletne uspešne izkušnje pri delu z romsko skupnostjo prenaša tudi drugim javnim uslužbencem, ki pri delu obravnavajo pripadnike romske skupnosti. Gre za ciljno usmerjeni

ukrep s ciljem povečati usposobljenost javnih uslužbencev pri komuniciranju s pripadniki romske skupnosti v okviru njihovega dela. Eden izmed glavnih namenov tega ukrepa je tudi ozaveščanje o predsodkih in stereotipih glede Romov v določenem okolju in spoprijemanje javnih uslužbencev z lastnimi predsodki in stereotipi ter iskanje praktičnih rešitev v zvezi s posebnimi izzivi v posameznem okolju, iz katerega prihajajo tako javni uslužbenci kot tudi predstavniki romske skupnosti

V letu 2023 so bila izvedena usposabljanja za javne uslužbence, ki se v okviru svojih pristojnosti delajo s pripadniki romske skupnosti. Poudarek je bil na obravnavi odkrivanja, obravnavanja in preprečevanja medvrstniškega nasilja. V Celju je bilo 2. marca 2023 izvedeno usposabljanje v so-organizaciji CSD in ODT Celje, ki se ga je udeležilo 18 zaposlenih na CSD Celje in dva zaposlena iz ODT Celje. Prav tako je bilo v Celju izvedeno usposabljanje še za pet zaposlenih iz CSD in 12 zaposlenih iz OŠ v Celju. V maju pa je bilo o enaki temi izvedenih več usposabljanj na območju PU Novo mesto, ki se jih je skupno udeležilo 34 zaposlenih v šolstvu (izvedeno na 13 srednjih šolah in na štirih osnovnih šolah), usposabljanja so bila poleg javnim uslužbencem namenjena tudi 734 dijakom in učencem. Skupno je bilo tako v letu 2023 na usposabljanjih, ki jih izvaja Policija, 71 javnih uslužbencev ter 734 dijakov in učencev.

Že nekaj let opažajo, da se interes po izvajanju usposabljanj pri drugih subjektih s področja obravnave diskriminacije in drugih sorodnih tem zelo zmanjšuje. Razloga za takšno stanje sta dva, in sicer izvedba številnih usposabljanj za JU v preteklosti ter izvajanje lastnih usposabljanj, ki jih institucije o tej temi izvajajo za svoje JU.

V letu 2024 so sodelovali pri usposabljanjih, sestankih, večdisciplinarnih timih in podobno, kjer so za javne uslužbence, ki v okviru svojih pristojnosti delajo s pripadniki romske ali druge skupnosti v RS, pri obravnavah odkrivanja, obravnavanja in preprečevanja medvrstniškega in drugih vrst nasilja, kjer policija poudarja zlasti preprečevanje diskriminacije, preprečevanje in odkrivanje sovražnega govora ter vseh dejanj z elementi nestrpnosti.

Z dodeljevanjem sredstev krovni romski organizaciji v Sloveniji ter drugim romskim organizacijam in združenjem se je tudi v letih 2023 in 2024 nadaljevala podpora krepitvi zmogljivosti romske skupnosti in romske civilne družbe. Ob tem je treba poudariti, da so postopki vključevanja romske civilne družbe v načrtovanje, izvajanje in spremljanje akcijskih načrtov in ukrepov zagotovljeni tako v zakonskih določilih ZRomS-1 kot tudi v praksi, ko pristojna ministrstva in vladne službe ter občine obravnavajo vprašanja, povezana s pripadniki romske skupnosti. Drugi odstavek 12. člena ZRomS-1 zelo jasno določa, da morajo državni organi, nosilci javnih pooblastil in organi samoupravne lokalne skupnosti pridobiti predhodno mnenje SRSRS, kadar sprejemajo ali izdajajo predpise in druge splošne pravne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti.

Policija je v letih 2023 in 2024 nadaljevala izobraževanje in usposabljanje delavcev Policije s potrjenim programom »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«. Povratne informacije kažejo, da usposabljanja dosegajo svoj namen. Po odzivu udeležencev so tovrstna usposabljanja zelo dobrodošla.

Dosedanje izkušnje in znanje policija uspešno prenaša tudi drugim javnim uslužbencem, ki delajo s pripadniki romske skupnosti. Z usposabljanji, ki jih izvaja policija, se povečujeta usposobljenost drugih javnih uslužbencev pri komuniciranju s pripadniki romske skupnosti in njihovo zavedanje o lastnih predsodkih in stereotipih ter možnostih in načinih ustreznega spoprijemanja z njimi. MNZ je že v več preteklih poročilih predlagal in v zvezi z nadaljnjimi usposabljanji predlaga tudi tokrat, da se javnim uslužbencem ustrezno pojasnijo prednosti takih usposabljanj tako glede ozaveščanja o posebnostih pri delu z romsko skupnostjo kot tudi glede boljšega dela javnih uslužbencev. Treba je vzpostaviti védenje pri javnih uslužbencih, da taka usposabljanja obstajajo, in zavedanje, da lahko za tovrstna usposabljanja zaprosijo. Vsa usposabljanja, ki jih izvaja policija, so brezplačna.

Čeprav že nekaj let opaža, da se interes po izvajanju usposabljanj pri drugih subjektih s področja obravnave diskriminacije in drugih sorodnih tem zelo zmanjšuje. Razloga za takšno stanje sta

dva, in sicer izvedba številnih usposabljanj za JU v preteklosti ter izvajanje lastnih usposabljanj, ki jih institucije o tej temi izvajajo za svoje JU.

V tej zvezi je MNZ v preteklosti predlagal, da se NPUR 2021–2030 spremeni tako, da se navede, da se usposabljanja za druge JU izvajajo po izkazanem interesu, in ne več obvezno, kot je navedeno zdaj (vsaj dve usposabljanji letno), saj policija usposabljanj drugim JU ne more vsiljevati, če pri njih zanje ni interesa.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na področju boja proti anticiganizmu in diskriminaciji v letih 2023 in 2024, ki so v pristojnosti MNZ oziroma policije, ter UN in SRSRS, so v prilogi 1 tega poročila.

2.9 AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI

ZRomS-1 določa, da tudi organi samoupravnih lokalnih skupnosti sprejmejo podrobne področne programe in ukrepe ter v svojih finančnih načrtih za to predvidijo potrebna sredstva. Nekatere občine imajo sprejete svoje podrobne področne programe v obliki strategij, programov ukrepov ali akcijskih načrtov, druge pa celovitega dokumenta nimajo, a ne glede na to izvajajo ukrepe za izboljšanje položaja romske skupnosti v svoji občini ter za to namenjajo tudi določena finančna sredstva.

Veljavne področne programe imajo sprejete: Mestna občina Novo mesto, Krško, Črnomelj, Lendava, Kuzma, Trebnje, Brežice, Ivančna Gorica, Mestna občina Murska Sobota, Dobrovnik, Škocjan, Turnišče, Puconci, Ribnica in Šalovci. Druge občine določbo 6. člena ZRomS-1 uresničujejo z izvajanjem ukrepov za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti na področjih urejanja prostora, socialnega varstva, zaposlovanja, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva in podobno.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 v letih 2023 in 2024, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti, so v prilogi 2 tega poročila.

2.10 DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Na podlagi ZRomS-1 je SRSRS krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji. SRSRS je pravna oseba javnega prava, ki zastopa interese romske skupnosti v Sloveniji. Naloge sveta so zlasti:

- obravnavanje vprašanj, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti;
- dajanje predlogov in pobud pristojnim organom;
- spodbujanje dejavnosti za ohranjanje romskega jezika in kulture;
- spodbujanje in organiziranje kulturne, informativne, založniške in druge dejavnosti, pomembne za razvoj romske skupnosti;
- razvijanje in ohranjanje stikov z romskimi organizacijami v drugih državah.

Delo SRSRS je tako posredno kot tudi neposredno na podlagi aktivnosti usmerjeno v preprečevanje diskriminacije ter odpravljanje predsodkov in stereotipov glede Romov.

Aktivnosti SRSRS za leti 2023 in 2024 so podrobneje prikazane v prilogi 1 tega poročila.

3. (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI

3.1 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV

Za potrebe izvajanja aktivnosti na področju izboljšanja položaja in socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti s strani državnih organov je bilo v letu 2023 namenjenih slabih 21 milijonov evrov, v letu 2024 pa dobrih 22 milijonov evrov.

Podrobnejši pregled sofinanciranja po posameznih ministrstvih je prikazan v prilogi 3 tega poročila.

3.2 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI

Samoupravne lokalne skupnosti (občine) z evidentiranimi romskimi naselji (25 občin⁷) so v letu 2023 na podlagi 20.a člena ZFO-1 od države (preko UN) prejele skupaj 6.242.546,00 evra, v letu 2024 pa skupaj 8.627.097,00 evra. V obeh letih se je 20.a člen ZFO-1 nemoteno izvajal. Občine z evidentiranimi romskimi naselji so za potrebe sofinanciranja svojih obveznosti s stalno naseljeno romsko skupnostjo prejele vsa sredstva v skladu z zakonom.

Občine so v letih 2023 in 2024 poročale UN o namenih porabe teh sredstev.

Občine bodo tako kot doslej še naprej aktivno vključene v pripravo letnih poročil vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji.

Poročilo občin za leti 2023 in 2024 je v prilogi 2 tega poročila po posameznih občinah.

PRILOGE POROČILA

Priloge poročila so:

- priloga 1: pregled izvajanja ukrepov iz NPUR 2021–2030 v letih 2023 in 2024,
- priloga 2: pregled izvajanja ukrepov in aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti v letih 2023 in 2024,
- priloga 3: pregled sofinanciranja na področju romske skupnosti s strani državnih organov v letih 2023 in 2024.

⁷ V skladu s sklepom vlade št. 41001-6/2020/3 z dne 7. januarja 2021 so to občine: Beltinci, Brežice, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Ivančna Gorica, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Ribnica, Rogašovci, Semič, Šalovci, Šentjernej, Škocjan, Tišina, Trebnje in Turnišče.

4. SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

APZ	aktivna politika zaposlovanja
ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CRP	ciljni raziskovalni program
CSD	center za socialno delo
CŠOD	Center šolskih in obšolskih dejavnosti
DGD	dokumentacija za gradbeno dovoljenje
DPN	državni prostorski načrt
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DZ	Družinski zakonik
EPEKA	Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje
ESS	evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
GJI	gospodarska javna infrastruktura
GSV	Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije
GZ-1	Gradbeni zakon
IKT	informacijsko-komunikacijska tehnologija
INV	Inštitut za narodnostna vprašanja
IP	investicijski program
JAK	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JMSS Maribor	Javni mestni stanovanjski sklad Maribor
JR	javni razpis
JRM	javni red in mir
KS	krajevna skupnost
KZ-1	Kazenski zakonik
LAS	lokalna akcijska skupina
LU	Ljudska univerza
VDA	Večdisciplinarni aktiv za integracijo Romov
MDDSZ Slovenije	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije
MF	Ministrstvo za finance Republike Slovenije
MGTŠ	Ministrstvo za gospodarski razvoj, turizem in šport Republike Slovenije
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije
MJU	Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije
MK	Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije
MKRR	Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj Republike Slovenije
MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije
MO	mestna občina
MOL	Mestna občina Ljubljana
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije
MONM	Mestna občina Novo mesto
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MP	Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
MSP	Ministrstvo za solidarno prihodnost Republike Slovenije
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije
MZ	Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPK	nacionalna poklicna kvalifikacija
NPUR	nacionalni program ukrepov za Rome
NVO	nevladna organizacija
OPN	občinski prostorski načrt

OPPN	občinski podrobni prostorski načrt
OŠ	osnovna šola
OŠPP	osnovna šola s prilagojenim programom
PU	policijska uprava
PUMo	projektno učenje mlajših odraslih
PZI	projekt za izvedbo
RD	romsko društvo
ReNSP15-25	Resolucija o Nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025
RKS	Rdeči križ Slovenije
RS	Republika Slovenija
RTV SLO	Radiotelevizija Slovenija
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo
SLR	strategija lokalnega razvoja
SOS	Skupnost občin Slovenije
SRSRS	Svet romske skupnosti Republike Slovenije
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SSU	Središče za samostojno učenje
SŠ	srednja šola
SZ-1	Stanovanjski zakon
SVRK	Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko
SVZ	Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
UKOM	Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
URS	Ustava Republike Slovenije
VGC	večgeneracijski center
VNC	večnamenski center
VNRC	večnamenski romski center
VVZ	vzgojno-varstveni zavod
ZD	zdravstveni dom
ZDR-1	Zakon o delovnih razmerjih
ZFO-1	Zakon o financiranju občin
ZFRO	Zakon o finančni razbremenitvi občin
ZKnj-1	Zakon o knjižničarstvu
ZLS	Zakon o lokalni samoupravi
ZMed	Zakon o medijih
ZMOS	Zveza mestnih občin Slovenije
ZNPPol	Zakon o nalogah in pooblastilih policije
ZODPol	Zakon o organiziranosti in delu v policiji
ZOIU	zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja
ZOS	Zveza občin Slovenije
ZOsn	Zakon o osnovni šoli
ZRomS-1	Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZRS	Zveza Romov Slovenije
ZRSŠ	Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZRTVS-1	Zakon o Radioteleviziji Slovenija
ZSVarPre-H	Zakon o socialnovarstvenih prejemkih
ZSDP-1	Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih
ZŠtip-1	Zakon o štipendiranju
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju